

Уладзімір Тоўсцік. "У старым Горадзе".

Соцыум

УЗАЕМНЫ СПАДЗЕЎ НА ДЫЯЛОГ

На гэтым тыдні завяршылася грамадскае абмеркаванне праекта Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб мерах па стымуляванні кінематаграфіі", ініцыяванае Міністэрствам культуры краіны. Якім будзе новы дакумент?

ст. 4 — 5

Валянціну
Елізар'еву - 70

ПЕРАРАДЖЭННЕ "СПАРТАКА"

Што змяніў харэограф у новай рэдакцыі балета "Спартак", чым цікавая новая кніга Юліі Чурко пра майстра і па якіх рысах лёгка пазнаць почырк Елізар'ева?

ст. 8 — 9

Праз гасцінец

СТАРЫЯ СЦЕНЫ І НОВЫЯ ЛЮДЗІ

У новым праекце "К" будзе вывучаць дзейнасць устаноў культуры розных населеных пунктаў разам з мясцовымі яе прадстаўнікамі. У гэтым нумары з вёскай Якімава Слабада Светлагорскага раёна знаёміць мастак і скульптар па дрэве Сяргей Каваль.

ст. 11

Шаўковы шлях між Сінявокай і Паднябеснай

Гэтую карціну Уладзіміра Тоўсціка, а таксама дзясяткі іншых твораў айчынных аўтараў розных пакаленняў неўзабаве можна будзе ўбачыць у Пекіне. 24 кастрычніка ў Нацыянальным мастацкім музеі Кітая адкрыюцца адразу дзве беларускія выставы — "Шэдэўры Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь" і скульптуры Сяргея і Канстанціна Селіханавых.

У Мінску яшчэ раніца, а ў Пекіне ўжо вечарэе. Звязаўшыся з гендырэктарам Нацыянальнага мастацкага Уладзімірам Пракапцовым, даведваемся, што прайшоў гэты дзень плённа. Мантаж маштабнага выставачнага праекта ідзе поўным ходам, і ўжо нават на падрыхтоўчай стадыі айчынным музейшчыкі адзначаюць вялікую цікавасць кітайскіх калег не толькі да саміх палотнаў, але і да таго, што на іх выяўлена. Беларускай прыроды, культуры, гісторыі. Адлегласць паміж Мінскам і

Пекінам — амаль 10 тысяч кіламетраў! Гэта не перашкода, а дадатковы стымул узаемнай цікавасці.

Маштабная прэзентацыя беларускага мастацтва ў Кітаі прымеркаваная да 25-годдзя з дня ўсталявання дыпламатычных адносін паміж нашымі дзяржавамі і адбываецца ў рамках канцэпцыі "Адзін пояс — адзін шлях", аб'яўленай Кітайскай народнай рэспублікай у якасці дактрыны міжнароднага супрацоўніцтва. Зразумела ж, адным з прыярытэтных яе аспектаў з'яўляецца культурны.

Мантаж выставы ў Пекіне. / Фота Георгія БАРКОЎСКАГА

Працяг на ст. 2

Шайковы шлях між Сінявокай і Паднябеснай

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Сафія ПАЛЯНСКАЯ

Па словах Уладзіміра Пракашова, падрыхтоўка маштабнага выставачнага праекта цягнулася амаль год. У выніку, з усіх шэдэўраў Нацыянальнага мастацкага музея для ўдзелу ў аднайменнай выставе былі адабраныя 57 твораў жывапісу.

Выстава будзе размяшчацца ў трох залах і складацца з трох частак: твораў рускага мастацтва канца XIX — пачатку XX стагоддзя, беларускага мастацтва таго ж перыяду і беларускага мастацтва канца XX — пачатку XXI стагоддзя. Па словах куратаркі выставы, загадчыцы Аддзела сучаснага беларускага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея Кацярыны Ізафатавай, галоўны жанр, які будзе прадстаўлены ў залах пекінскага музея — пейзаж.

— Ён добра зразумелы і найбольш запатрабаваны ў кітайскага гледача, — тлумачыць яна. — Ды і яго папулярнасці сярод нашых аўтараў, напэўна, спрыяе само характары беларускай прыроды. У другой палове XX стагоддзя гэты жанр расквашаўца ў розных іпастасях: ад эпічнага, манументальнага, да камернага і нават інтымнага гучання. Мы вырашылі паказаць беларускую мастацкую школу пачынаючы з XIX стагоддзя — са знакамітага майстра наюрморта Івана Хруцкага, з пейзажыстаў Вітольда Бялыніцкага-Бірулі і Станіслава Жукоўскага. Гэта падборка павінна выявіць асаблівасці і тэндэнцыі нацыянальнага прафесійнага мастацтва — і, у прыватнасці, яго сувязь з традыцыямі мастацтва народнага. Канешне, даводзілася выбіраць працы і па памерах, і

па “здароўі”, але найперш мы кіраваліся жаданнем паказаць яскравасць і значкасць нашага жывапісу і прадставіць творы, найбольш характэрныя для сваіх аўтараў, здатныя адлюстраваць іх стыль і манеру.

У выніку ў залах музея ў Пекіне будуць выстаўлены такія розныя аўтары, як Міхаіл Савіцкі і Гаўрыла Вашчанка, Май Данцыг і Аляксандр Кішчанка, Уладзімір Стэльмашонак і Віктар Грамыка... Да мэтраў далучаны і сучасныя мастакі: Васіль Касцючэна, Валерый Шкарубя, Свялана Каткова... У дадатак, кітайскага гледача чакае знаёмства з творамі такіх рускіх класікаў, як Рэлін, Левітан, Шышкін, Крамскоі.

Выстава Сяргея Селіханавы і Канстанціна Селіханавы ўключае 115 твораў скульптуры і 16 твораў жывапісу і графікі са збораў як Нацыянальнага мастацкага, так і іншых музеяў краіны, а таксама з калекцыі сям’і мастакоў.

Аднымі экспазіцыямі ўсё не абмяжоўваецца: да выставы “Шэдэўры Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь” арганізатары падрыхтавалі альбом на беларускай, англійскай і кітайскай мовах, а таксама гід для наведвальнікаў. Карыстаючыся спецыяльнай праграмай у смартфон, яны змогуць атрымаць кароткую інфармацыю амаль пра кожны з прадстаўленых твораў. Апроч гэтага, у Пекіне пройдуць лекцыі. Уладзімір Пракашоў распавядзе пра гісторыю і фарміраванне фондаў нашага Мастацкага музея, а Кацярына Ізафатава засяродзіцца на яго калекцыях класічнага жывапісу.

Выстава Селіханавых закрыецца ўжо хутка — 29 кастрычніка, затое “Шэдэўры...” будзе чакаць наведвальнікаў аж да 12 снежня.

Пераклад пад патранатам Дантэ

17 кастрычніка ў рамках XVII Суветнага тыдня італьянскай мовы ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася перадача ў дар факсімільнага выдання найстаражытнага на сёння манускрыпта “Боскай камедыі” Дантэ Алігеры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Перададзены ў сховішчы Нацыяналікі каштоўны фаліант з’яўляецца копіяй арыгіналу велічнага помніка італьянскай літаратуры, які датуецца другой чвэрцю XIV стагоддзя і захоўваецца ў Нацыянальнай цэнтральнай бібліятэцы Фларэнцыі. Манускрыпт упрыгожаны 37 каштоўнымі мініяцюрамі і змяшчае значную частку каментарыяў Якопа, сына Дантэ. Кодэкс напісаны шрыфтам

Littera textualis, які ўзнік у Францыі ў другой палове XII стагоддзя.

Акрамя таго, падчас мерапрыемства супрацоўнікі Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі распавялі пра працу над першым італьянска-беларускім слоўнікам. Гэтая доўгатэрміновая работа праводзіцца пры падтрымцы Таварыства Дантэ Алігеры. Слоўнік будзе ўтрымліваць

каля 35 тысяч лексічных адзінак і стане выдатным дапаможнікам для перакладаў тэкстаў з італьянскай мовы на беларускую.

Нагадаем, што 2017-ы год абвешчаны Годам італьянскай культуры ў Беларусі. А з 16 кастрычніка ў нашай краіне распачаўся XVII Суветны тыдзень італьянскай мовы пад назвай “Італьянец у кіно, італьянская мова ў кіно”.

Стань удзельнікам Рэаліі сучаснасці

Паводле традыцыі, кожная буйная спартыўная імпрэза мусіць мець талісман. Звычайна гэта “нацыянальная” жывёла краіны-арганізатара спаборніцтваў. Да прыкладу, зубраня з ключкай было талісманам Чэмпіянату свету па хакеі, што праходзіў у Мінску тры гады таму. Але часам гэту ролю выконваюць міфічныя істоты, казачныя героі ці нешта ўжо зусім экстравагантнае. Такое, чаму яшчэ нават імя не прыдумалі.

Зразумела, што такая значная падзея, як II Еўрапейскія гульні, якія адбудуцца ў нашай краіне ў 2019 годзе, мусіць мець годны талісман. Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Нацыянальны алімпійскі камітэт абвясцілі конкурс, у выніку якога такі талісман мусіць з’явіцца. Удзел можа прыняць кожны, хто арыентуецца ў тэме і мае творчыя здольнасці. Асабліва арганізатары спадзяюцца на маладых мастакоў і дызайнераў, для якіх згаданы конкурс можа дапамагчы ў рэалізацыі іх творчага патэнцыялу, матэрыялізацыі крэатыўных ідэй і стаць важнай прыступкай у кар’еры. Прапановы прымаюцца да 15 лістапада. Падрабязная інфармацыя — на сайце mininform.gov.by.

13 кастрычніка ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў прайшла VI Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

На пачатку мерапрыемства быў зачытаны прывітальны адрас ад міністра культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондара, які пажадаў усім удзельнікам канферэнцыі плённы і інікты працы, а таксама адзначыў важнасць форуму для вырашэння актуальных праблем сферы культуры краіны. Прывітальны адрас быў зачытаны начальнікам аддзела ўстаноў адукцыі Міністэрства культуры краіны Аленай Гуляевай.

Як адзначыў прарэктар па навуковай рабоце БДУКМ Віктар Язьковіч, Юрый Паўлавіч Бондар яшчэ падчас працы на пасадзе рэктара ўніверсітэта курыраваў шматлі-

кія пытанні, звязаныя з правядзеннем навуковага форуму, таму сённяшняе мерапрыемства праходзіць на высокім арганізацыйным узроўні.

Генеральная тэма канферэнцыі была акрэслена досыць шырока: “Разнастайнасць формаў культурнага самавыяўлення: вопыт фарміравання спрыяльнага асяроддзя для аховы і заахвочвання”. Таму спектр закранутых на форуме пытанняў быў важкі і разнастайны. Гэта развіццё культурных паслуг у клубных установах Беларусі, і арганізацыя бібліятэчнага асяроддзя для асоб пажылога ўзросту, і актуальныя тэндэнцыі арганізацыі гарадскіх святяў ды многае іншае. Акрамя таго, у дакладах распавядалася пра традыцыйны і інвацыйны падыходы ў культурна-адукацыйнай прасторы, а таксама звярталася ўвага на народныя традыцыі ў інтэрактыўных практыках сучасных арганізацый культуры і ў культурнай дзейнасці насельніцтва.

Пастаноўка — пытанне

У Беларусі праходзіць конкурс ідэй для стварэння спектакляў. Бюджэт — не больш за 20 тысяч рублёў. Заяўкі прымаюцца да 15 лістапада.

Удзельнічаць могуць прафесійныя тэатральныя рэжысёры, студэнты па спецыяльнасці “Рэжысура тэатра (драматычны тэатр)”, “Народная творчасць (тэатральная)”, іншыя творчыя, педагагічныя работнікі, работнікі культуры з вопытам пастаноўкі спектакляў. Ідэі

прымаюцца як ад беларусаў, так і замежнікаў, якія пастаянна пражываюць у нашай краіне. Есць узроставае абмежаванне — да 45 гадоў. Адзін жанкурсант можа прадставіць дзве рэжысёрскія эксплікацыі.

Для ўдзелу трэба прадставіць у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь заяўку, п’есу і тэкст з апісаннем ідэі спектакля, які прапануецца паставіць, а таксама з аналізам драматургічнага твора (ці іншай літаратурнай першакрыніцы),

характарыстыкамі персанажаў, вызначэннем стылю і жанру пастаноўкі, асаблівасцямі акцёрскага выканання, распрацоўкай рашэння спектакля ў часе і прасторы.

Сума, патрэбная на стварэнне пастаноўкі, не павінна перавышаць 20 тысяч беларускіх рублёў (з улікам кошту матэрыялаў, выплаты жанарараў рэжысёру, пастановачнай групе, артыстычнаму персаналу, іншых расходаў).

Сізнанчымі плядоўкамі для правядзення конкурсу

стануць Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, Нацыянальны акадэмічны драматэатр імя Максіма Горкага, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа, Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, Тэатр-студыя кінаакцёра, Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Арганізатарамі з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускае дзяржаўнае акадэмічнае мастацтваў, Беларускі саюз тэатральных дзеячаў і вышэйпералічаныя тэатральна-навідовішчыя арганізацыі.

Газета КУЛЬТУРА
ШТОТЭАДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН, **намесні галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛКАВА; **адказны саркатар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦОВІЧ, Яўген РАГІН, **аглядальнік рэдакцыі**: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Генадзь ВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ; **карэспандэнт** — Іаанна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Мяр ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч.47, пав. першы. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рабочы адрас: т. (017) 286 07 97, ф. (017) 334 57 41.
Выдавец — Радацкіна-выдавчская ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Друк — СЛАБІДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік рэдактара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Праймлівае: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч.47, пав. першы. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт), асабісты нумар), асабісты адрас, зваротны адрас. Аўтарскія рукпісы не вяртаюцца. Меражаны аўтары могуць не апаўвадзіць пункт гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
*Культура”, 2017. Наклад 4 229. Індэксы 63875, 638752. Рэзнічны кошт — па дамоўленасці. Падпісаны ў друку 20.10.2017 у 20.30. Замова 3801. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”, ПП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Увага! Аб’ява!*

Белорусская государственная филармония
объявляет конкурс на замещение вакантной должности главного дирижёра Заслуженного коллектива Республики Беларусь “Государственная академическая хоровая капелла РБ им. Г. Ширмы Республики Беларусь”.

Квалификационные требования. Высшее музыкальное образование и стаж работы в должности дирижера хорового коллектива не менее 5 лет.

В течение месяца со дня опубликования объявления кандидатуры будут рассмотрены конкурсной комиссией. Для разьяснення возникших вопросов обращаться к художественному руководителю Белгосфилармонии Гільдоку Юрию Николаевичу по телефону +375 17 331 55 56.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь смуткуе аб смерці Ларысы Паўлаўны ВАСІЛЬЕВАЙ і выказвае найглыбейшыя спачуваны і яе родным і блізкім.

Выпукніца Ленінградскай дзяржаўнай консерваторыі імя М.А. Рымскага-Корсакава, Ларыса Паўлаўна з 1968 года звязала сваё жыццё з выкладчыцкай працай у Рэспубліканскім музычным каледжы. За 50 гадоў ёю выхавана цэлая плеяда музыкантаў, якія паспяхова працуюць сёння ў Беларусі, Расіі, ЗША, Францыі, Вялікабрытаніі і ў іншых краінах свету. Доўгія гады яна ўзначальвала фартэп’янае аддзяленне Рэспубліканскага музычнага каледжа.

Ларыса Паўлаўна Васільева з’яўлялася членам Праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў, узнагароджана Ганаровымі граматамі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, а таксама Нагрудным знакам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь “За ўнёсак у развіццё культуры Беларусі”.

Ужо 3 лістапада ў сталіцы распачнецца 24-ты Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад”. На працягу васьмі дзён нас чакае сустрэча з наватарскім і важным для сучаснага кантэксту кіно, якое цягам года збірала для публікі каманда фестывалю. 55 краін. 164 фільмы-удзельнікі. 6 адмысловых конкурсаў. 16 секцый пазаконкурснай праграмы. А таксама і розныя неспадзяванкі фестывалю, пра якія ніжэй.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

ІНФРАСТРУКТУРА

Сёлета да традыцыйных пляцовак — кінатэатраў “Цэнтральны”, “Мір”, “Піянер”, “Беларусь”, “Масква” — далучыўся Falcon Club Буцік Кіно на праспекце Пераможцаў. Менавіта ў кінатэатры вядомага комплексу будуць ладзіцца прэс-паказы, а ўвечары — фільмы конкурсных і пазаконкурсных праграм. Прычым кошты білетаў будуць адносна дэмакратычнымі — 8 рублёў.

Яшчэ адно новаўвядзенне, пра якое распавяла на прэс-канферэнцыі начальнік аддзела рэпертуарнага планавання і прагназавання “Кінавідэапракату” Вольга Богаварова, — доўгачаканая для сінефілаў сістэма продажу абанементаў. Яны будуць дзейнічаць

Заўважна ў праграмах прысутнасць грузінскага кінамагарафа: у тым жа конкурсе маладога кіно прыцягвае ўвагу фільм Аны Урушадзэ (дачка таго самага Засы Урушадзэ) “Страшная маці”. Раші Анэлі раскрыве грані сучаснага дакументальнага кіно ў сваёй карціне “Горад сонца”. А зроблены ў кааперацыі з Германіяй і Францыяй “Хібула” Георгія Авашвілі прадставіць Грузію на асноўным конкурсе ігравога кіно.

У ліку неспадзяванак ад Беларусі — фільм рэжысёракі Юліі Шатун “Заўтра”, які прысутнічае і

Упершыню ў праграме заяўлена стужка з Албаніі — “Дзень пачынаецца”.

“Арытмія” з Аляксандрам Яцэнкам — фільм адкрыцця сёлетняга фестывалю.

Неспадзяванкі “Лістападу”

Венгерскі рэжысёр Бенедэк Флігаўф узначаліць журы асноўнага конкурсу.

для чатырох праграм — фільмы асноўных конкурсаў дакументальнага і ігравога кіно, конкурсу “Маладосць на маршы”, блок пазаконкурсных карцін. Эканомія ад карыстання — каля 30%.

На жаль, на стужкі конкурсу фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік” абанемент не прадугледжваецца. “Гэта прадыктавана тым, што кошты на паказы “Лістападзіка” і так невялікія. Ад 1,3 рублёў — да 4,5 рублёў”, — падкрэсліла спецыяліст.

Даступнай выглядае і дакументальная праграма ў “Міры” — кошты на білеты вагаюцца ад 2 да 3 рублёў. Недарагія квітки на ранішнія і дзённыя сесансы ў “Цэнтральным”.

ПРАГРАМА І ГОСЦІ

Сёлета ўпершыню за час правядзення кінафоруму ў яго праграме заяўлена стужка з Албаніі — фільм Генціана Кочы “Дзень пачынаецца” будзе змагацца за перамогу ў конкурсе “Маладосць на маршы”.

ў Нацыянальным конкурсе, і ў “Маладосці на маршы”, што можна лічыць пэўным дасягненнем. Гаворка ідзе пра поўнамэтражную карціну, якая да гэтай пары не “Усплывала” на іншых беларускіх кінафорумах. “Мы лічым, што гэты фільм адпавядае актуальным тэндэнцыям у еўрапейскім кінамагарафе, — адзначае каардынатар Нацыянальнага конкурсу Мікалай Лаўрэнюк. — Можна сказаць, што Юлія Шатун — адкрыццё года ў беларускім кіно”.

Сярод гасцей, безумоўна, варты згадвання венгерскі рэжысёр Бенедэк Флігаўф, які атрымаў “Золата “Лістапада” на леташнім фестывалі. Уладальнік шматлікіх міжнародных кінаўзнагарод, аўтар нашумелых “Лілі Лейн”, “Проста вецер” і “Дылера” ўзначаліць журы асноўнага конкурсу.

Адзначу таксама і фільм закрыцця “Лістапада”. Калі стужка адкрыцця “Арытмія” прадставіла расійскай “новай хвалі” Барыса Хлеб-

Падрабязней пра праграму “Лістапада” чытайце ў наступным нумары.

“Ісціна, любоў і прыгажосць”

Так гучыць афіцыйны слоган “Лістапада-2017”. Дырэктар праграм ігравога кіно і конкурсу фільмаў дзіцячай і юнацкай аўдыторыі Ігар СУКМАНАЎ распавёў аглядальніку “К” пра тое, як увогуле нарадзілася ідэя стварэння дэвізу фестывалю.

— Можна сказаць, што гэта наша “ноу-хаў”. Ні ў Канах, ні ў Берліне, ні ў Венецыі падобнага няма. Вядома, крытэрыі адбору стужак, якімі кіруецца дырэкцыя славуцкіх фестывалю, прысутнічаюць, але звычайна супольнасць больш ведае візуальнае аблічча — афіцыйны постар. У нашым выпадку, мы выкарыстоўваем лозунг, які мусіць

нікава задае пэўныя кардынаты аўтарскага псіхалагічнага кіно, то ў выпадку з “Восенскім самураем” Данілы Бегавіча гаворка ідзе пра сербскі баявік, які стаў хітом лакальнага праката. Карціна мае настальгічны пазыў ад алпаведных фільмаў 1990-х, і тым больш цікава паглядзець, як тое атрымалася ў сербаў.

УЗНАГАРОДЫ

І напрыканцы пра тое, што варта было б вылучыць у асобную навіну. Сёлета Беларусь у складзе дзесяці кінакрытыкаў і кінажурналістаў далучылася да прэстыжнай Міжнароднай федэрацыі кінарэспрэсы FIPRESCI. Гэтая падзея, безумоўна, прасоўвае беларускую кінаасупольнасць на яшчэ адзін крок бліжэй да прасторы еўрапейскага і сусветнага кіно, ды ўсё ж шлях толькі распачаўся. Аднак цяпер на фестывалі пачне працу міжнароднае журы сяброў FIPRESCI, якое будзе ацэньваць дэбюты ў праграме мінскага кінафоруму — і гэта несумненны плюс да іміджу апошняга.

Гэтакаса са зменаў ва ўзнагародах — адмова ад вызначэння лепшых мужчынскіх і жаночых роляў другога плану і з’яўленне новых прызоў: “За лепшы сцэнарый” і “За лепшае гукавое (музычнае) рашэнне фільма”.

Цырымонія адкрыцця і закрыцця фестывалю традыцыйна пройдзе ў кінатэатры “Масква”. А вось “Беларусь” прымае эстафету ад “Перамогі” ў дачыненні Нацыянальнага конкурсу — у яе залах будуць ісці паказы беларускага кіно.

дапамагчы глядачу адаптавацца да сучаснага кінакантэксту.

У сённяшнім фармаце мы робім акцэнт на тое, што кіно — гэта заўжды праўда, заўжды прыгажосць — незалежна ад таго, распавядаецца ў ім пра ваенны падзеі або пра крызіс сямейнага жыцця, — і заўжды пачуцці, любоў. Ведаецца апошні фільм Андрэя Звягінцава “Нелюбаву”, які, зрабіўшы фурор у кінаасродку, спарадзіў далейшыя разважання і супрацьпастаўленні “любоў / нелюбаву”? У гэтым сэнсе і мы не можам абмінуць тое пачуццё, якое закранае ўсе сферы нашага жыцця.

Вядома, сёлетні слоган мае і больш відавочныя кінамагарафічныя адсылкі: “Ісціна, любоў і прыгажосць” — так гучыць назва карціны знакамітага індыйскага рэжысёра Раджа Капура. “Пра чым тут Беларусь?” — спытаеце вы. Аднак як класік індыйскага кіно, што ў сваіх карцінах імкнуўся спалучаць сур’ёзную праблематыку з даступнай кінамавай, так і “Лістапад”, прапаноўваючы дастаткова складаныя творы, намагаюцца ісці насустрач свайму глядачу.

Новы дэвіз не значыць, што мы змяніліся: фільмы “Лістапада” засталіся такімі ж шчырымі, прыстойнымі і наватарскімі ў дачыненні да рэальнасці. Але мы прапаноўваем новы позірк на той магічны крышталь, якім з’яўляецца кіно, і запрашаем глядача далучыцца да размовы.

На гэтым тыдні завяршылася грамадскае абмеркаванне праекта Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Аб мерах па стымуляванні кінематаграфіі”, ініцыяванае Міністэрствам культуры краіны. Рэакцыя прафесійнай супольнасці была актыўнай, месцамі нават бурлівай. У прыватнасці, круглы стол, арганізаваны грамадскім аб’яднаннем “Май-стэрня сацыяльнага кіно”, сабраў ажно 25 прадстаўнікоў незалежнай ад дзяржавы кінаіндустрыі. Дыскусія атрымалася ажыўленай. Здавалася б, новы нарматыўны дакумент сам па сабе сведчыць аб павышанай увазе дзяржавы да развіцця галіны. Дык чым жа тады незадаволены некаторыя кінематаграфісты? І чаму яны выступілі з прапановай працягнуць публічны разгляд прававога акта?

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Узаемны спадзеў

Абмеркаваць Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Аб мерах па стымуляванні кінематаграфіі” сабралася больш за 20 прадстаўнікоў айчынай кінаіндустрыі. / Фота Кацярыны НІКАНОВІЧ

СПРЭС ЗНАЁМЫЯ ТВАРЫ

У бізнес-цэнтры гасцініцы Victoria plaza было шматлюдна. На “круглым stole” — спрэс знаёмыя твары. Перадусім, гэта людзі — тыя прадзюсары, якія ўжо зрабілі свой унёсак у айчынную кінаіндустрыю: Сяргей Ждановіч, Валерый Карпаў, Аляксандр Левянчук, Леанід Каліцэня, Ігар Асмалюўскі... Зразумела ж, сярод прысутных — і Андрэй Курэйчык. Міжволі адзначаеш пра сябе: гэта людзі, якіх нячаста ўбачыш на адным мерапрыемстве.

Як і трэба было чакаць, падчас абмеркавання праекта Указа многіх спікераў заносіла ў “сваё набалелае”. Аднак агулам, усё ж, быў дасягнуты пэўны кансэнсус. Прысутныя выказалі крытычныя заўвагі да прававога акта і скіравалі ў Міністэрства культуры адмысловую рэзалюцыю з прапановай працягнуць грамадскую дыскусію яшчэ на месяц.

Ад згаданага ведамства ў мерапрыемстве ўзяў удзел намеснік начальніка ўпраўлення кінавідаамастацтва Дэпартамента па кінематаграфіі Аляксей Бязуглы.

— Я прыйшоў спецыяльна каб пачуць меркаванне грамадскасці, — падкрэсліў ён. — Міністэрства культуры надзвычай зацікаўлена ў сумоі з кінасупольнасцю. Хачу запэўніць, што мы заўсёды адкрытыя да разумных ідэй і прапаноў.

ЦІ МАГЧЫМЫЯ ПРЭФЕРЭНЦЫІ?

З пазіцыі Міністэрства культуры, праект Указа скіраваны на тое, каб павялічыць эфектыўнасць выкарыстання бюджэтных сродкаў, якія вылучаюцца на кіно.

— Не кожная дзяржава сёння падтрымлівае кінавытворчасць, пракат ды ўвогуле кінематаграфію ва ўсіх яе аспектах, — падкрэсліў падчас “круглага стала” Аляксей Бязуглы. — Мы такую падтрымку захавалі, і гэта — наш здабытак. Цяпер задача заключаецца ў тым, каб атрымаць ад яе належны плён. Тут я маю на ўвазе два аспекты: па-першае — імідж дзяржавы, прызнанне беларускага кіно на міжнароднай арэне, па-другое — эканамічны эффект. Таксама мы не забыва-

маем на дакументалістыку і кіналетапісы, якія займаюцца фіксацыяй сучаснасці для гісторыі, а таксама анімацыю і тое кіно, якое мае сацыяльную, гістарычную і ідэалагічную скіраванасць. Неаспрэчна, яны будуць падтрымлівацца і надалей.

Так, у абгрунтаванні да праекта прававога акта ўказваецца пра неабходнасць паляпшэння якасці заявак ад прэтэндэнтаў на дзяржфінасананне: “Будзе зацверджаны парадак правядзення адкрытых рэспубліканскіх конкурсаў кінапраектаў на прадстаўленне грантаў для вытворчасці фільмаў, які прадугледжва-

маюць грант на вытворчасць фільма праз перамогу на адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў, ажыццяўляць кінавытворчасць сваёй карціны менавіта на вытворча-тэхнічнай базе “Беларусь-фільма”.

Гэтаксама ў праекце больш дакладна прапісаны парадак зносіна пераможцы конкурсу кінапраектаў — вытворцы фільма (прадзюсара) з Міністэрствам культуры краіны, якое надзяляецца паўнамоцтвамі ў вызначэнні памераў грантаў і далейшым кантролі за вытворчасцю кіно.

У прыватнасці, гэты раздзел вызначае магчымасць мэтанакіраванай падтрымкі студыі са сродкаў рэспубліканскага бюджэту. Да прыкладу, на вытворчасць ігравых, дакументальных і дэбютных фільмаў, фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі — да 100 хвілін у год на кожны від, анімацыйнага кіно — да 90 хвілін і кіналетапісаў — 300 хвілін. Гаворка ідзе ў дадзеным выпадку пра канкрэтны хро-

маметраж і адпаведны асігнаванні з бюджэту, якія мусіць прадугледзіць Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, плануючы фінансавы год.

У той самы час, на дзяржаўную падтрымку прэтэндуецца і прыватныя кінавытворцы. Іх пазіцыя зразумелая: без бю-

“Таму ў паветры павісла пытанне: ці павінна дзяржава мець прэферэнцыі ў дачыненні да свайго “дзіцяці” — Нацыянальнай кінастудыі?”

жэтных субсідый працаваць ва ўмовах айчыннага кінарэнку даволі складана. Таму ў паветры павісла пытанне: ці павінна дзяржава мець прэферэнцыі ў дачыненні да свайго “дзіцяці” — Нацыянальнай кінастудыі?

У плане задзейнічання рэсурсаў кінастудыі вылучаецца пункт 1.6.7, дзе пазначаецца абавязак прадзюсара (нават калі ён прыватнік!), які атры-

СУБ’ЕКТ ПАДТРЫМКИ

Як засведчыў “круглы стол”, падобная “расстаноўка сіл” у новым прававым акце выклікала нават не стрыманую, а адмоўную рэакцыю асобных прадстаўнікоў кінасупольнасці. Галоўная прэтэнзія выступоўцаў гучала наступным чынам: ці з’яўляецца тая стымуляцыя кінавытворчасці, на якую скіраваны праект Указа, мерай па стымуляванні развіцця ўсяго беларускага кінематаграфа, які на сёння ўключае ў сябе не толькі Нацыянальную кінастудыю?

“У першую чаргу, неабходна вызначыцца, хто з’яўляецца суб’ектам падтрымкі па дадзеным праекце Указа, на каго менавіта скіраваны меры па стымуляванні кінематографа і якім чынам будзе вымярацца эфектыўнасць гэтых мераў па стымуляванні кінематографа”, — такім чынам прагучала галоўнае пытанне практыкаў, сфармава-

нае па выніках сустрэчы ў адмысловай рэзалюцыі.

Абавязальства кінакампаній, якія атрымалі грант на вытворчасць фільма, набываць паслугі менавіта Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” таксама не выклікалі ў прысутных слоў захаплення. І тут сітуацыя сапраўды складаная. З аднаго боку, было б цалкам лагічным, каб выдаткаваныя дзяржавай на вытворчасць кіно сродкі засвойваліся на дзяржаўных жа магчымасцях — прынамсі, дзеля таго, каб забяспечваць належную іх занятасць і ўнікаць прастою.

Да “белых плямаў” быў далучаны і пункт 2.4 праекта Указа, які датычыцца рэгламенту паказу фільмаў без дзяржаўнай рэгістрацыі. Зрэшты, тут, наколькі можна зразумець, гаворка выдзецца найперш пра юрыдычныя нюансы. “Паколькі паняцце “паказу (распаўсюджвання)” не вызначана дакладна, любя дэманстрацыя прадукцыі, нават закрытая (да прыкладу, паказ фільма здымачнай групы) набывае статус незаконнага дзеяння”, — выказалі свае перасцярогі прадстаўнікі кінасферы. І сапраўды, як

Але важна тое, што ўкраінскі Закон аб кінематаграфіі справакаваў далейшыя змены ў Падатковым, Мытным і Бюджэтным кодэксах суседняй краіны і спарадзіў у выніку цэлы пакет адмысловых напраектаў па стымуляванні кінематаграфіі, які цяпер разглядаецца дэпутатамі і шырока абмяркоўваецца ў СМІ.

Як адзначалася ўдзельнікамі “круглага стала”, дзейная база беларускага заканадаўства ў розных галінах — напрыклад, мытнай справе або сферы падаткаў — на далзе-

на дыялог

Якім будзе новы лёсавызначальны дакумент у галіне кінематаграфіі?

З іншага боку... Многія з выступаюцаў настойвалі на тым, што ў спажывацтва тых ці іншых паслуг заўсёды павінна быць альтэрнатыва. “Канкурэнцыя з’яўляецца асновай рынковых стасункаў і развіцця эканомікі, — так аргументавалі сваю нягзоду ўдзельнікі “круглага стала”. — Адсутнасць яе ў любой сферы дзейнасці прыводзіць да дысбалансу, усталявання манополіі і зніжэння якасці прадукту”. У падтрымку гэтага тэзіса згадваўся і Артыкул 133 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб супрацьдзейні манопалістычнай дзейнасці і развіцці канкурэнцыі”.

Гэтаксама не абмінулі ўвагі прысутныя на абмеркаванні прадзюсары і пункт 1.7 новага праекта Указа, у якім адлюстравана магчымасць скасавання Міністэрствам культуры дамовай паміж ведамствам і вытворцам фільма ў аднабаковым парадку пры парушэнні апошнім істотных умоў дамовы. “Наяўнасць падобных аднабаковых мераў, замацаваных не ў грамадзянска-прававой дамове, а на ўзроўні Указа Прэзідэнта, — Кажуць практыкі, — адзначаюць негатывуна скажання на жаданні замежных прадзюсараў і кампаній працаваць у рамках прапрадукцыі. Пры тым, што гэта важная патэнцыйная крыніца грашовых сродкаў для беларускага кінематографа”. Кінасуполнасць настойвае на захаванні прынцыпу роўнасці бакоў. І — адпаведна, “прадугледжваючы адказнасць і санкцыі да аднаго боку дамовы, мусяць прадугледжваць аналагічныя меры ўздзеяння да другога боку”, рэзюмуюць удзельнікі сустрэчы ў рэзалюцыі.

сведчыць практыка, кожны тэрмін у дакуменце павінен мець адзначаную і выразную трактоўку.

ЧАГО НЕ ХАПАЕ

А што хацелі б убачыць у праекце Указа ўдзельнікі кінапрацэсу? Стымуляванне капіталу, спрашчэнне механізму ўзгаднення правядзення здымачнага працэсу (у прыватнасці, адмова ад прымянення норм заканадаўства аб масавых мерапрыемствах), заахвочванне міжнароднага супрацоўніцтва, якое ў многіх краінах выліваецца ў магчымасць атрымання падтрымкі адмысловымі еўрапейскімі фондамі і праграмамі...

Узгадаем у гэтым кантэксце прыклад Украіны. У сакавіку там быў адобраны Закон “Аб дзяржаўнай падтрымцы кіне-

ны момант далёка не заўсёды ўлічвае ўсе тонкасці і нюансы такой датклівай справы, як кінавытворчасць.

ШТО ДАЛЕЙ?

На сёння рэзалюцыя па праекце Указа знаходзіцца ў Міністэрстве культуры краіны. Як распавёў аглядальнік “К” галоўны ініцыятар круглага стала прадзюсар Канстанцін Варавей, ён разлічвае на плённы дыялог паміж дзяржаўнымі кінавытворцамі і афіцыйнымі інстытуцыямі:

— Незалежна ад таго, які мы адказ атрымаем, трэба крок за крокам рушыць далей, выпрацоўваючы тая палыходы, якія б садзейнічалі развіццю сферы, шукаць магчымасці ўзаемадзеяння паміж кінасуполнасцю і прадстаўнікамі дзяржавы.

Дык ці магчымы такі канструктыўны дыялог? Як адзначыў намеснік начальніка ўпраўлення кінавідавчэства Дэпартаменту па кінематаграфіі Міністэрства культуры Аляксей Бязуглы, сама яго прысутнасць на “круглым stole” ўжо дэманструе зацікаўленасць ведамства ў плённай сумоўі — і, у прыватнасці, ва ўсебаковай грамадскай рэакцыі на праект Указа.

— Наша задача далей сфармуляваць прапановы так, каб гэта было зразумела і іншым дзяржаўным органам ды не супярэчыла заканадаўству Рэспублікі Беларусь і міжнародным абавязальствам, дадзеным краінай, — патлумачыў Аляксей Бязуглы.

Пакуль сцэнарый дыялогу паміж кінасуполнасцю і ведамствам адкрыты, аднак, як запэўніў прадстаўнік міністэрства, ён абавязкова будзе распатаны. І ў цэлым такі падыход цалкам адпавядае пазіцыі новапрызначанага міністра культуры Юрыя Бондара, які ў сваіх першых інтэрв’ю рабіў асабліва акцэнт менавіта на ўмацаванні сумоўі з творчай грамадскасцю.

Дзяжурны па нумары

Два фрагменты, адзін паўтор

Часам наракаюць на нашу газету за няспешнасць звароту да той ці іншай тэатральнай прэм’еры. Маўляў, выйшаў спектакль, хочацца свае ўражанні судзіць з меркаваннем крытыка, а рэцэнзія на друкаваных старонках з’яўляецца толькі праз месяц.

Заўвага слухная, аднак не заўжды тая павольнасць залежыць ад доўгага высыявання думкі. Часам літчасці тэатраў умудраюцца арганізаваць мерапрыемствы для прэсы так, што, самі таго не планууючы, адсоўваюць верагоднасць з’яўлення крытычнага матэрыялу на невядомы перыяд.

Настасся ПАНКРАТАВА

Запытайце акцёраў, пры якім раскладзе ім цяжэй за ўсё працаваць на сцэне. Большасць адначына выкажацца: пры пустой глядзельнай зале. Прасцей раскрыцца ў ролі, калі адчуваеш, як на кожную наступную рэпліку глядач адгукаецца смехам ці заміраннем у чаканні развіцця падзей. Ведаючы гэты эффект, тэатры імкнуцца на генеральны прагон альбо здачу пастаноўкі заклікаць глядачоў. Часта залу напаяняюць усе датычныя да падрыхтоўкі спектакля, сябры і калегі, якім не знайшлося б месца на прэм’еры: усе білеты на яе, вядома, прададзены. Туды ж клічучы і прэсу, каб да прэм’еры ў медыйнай прасторы з’явілася інфармацыя пра падзею, а сам праглядаць могуць назваць модным словам “прэс-паказ”.

Аднак высвятляецца, што гэтак вызначэнне тэатры і крытыкі ўспрымаюць па-рознаму. Сталічны Маладзёжны тэатр не так даўно запрасіў “прадстаўнікоў сродкаў масавай інфармацыі, тэатральных крытыкаў, дзеячаў тэатральнага мастацтва на прад-прэм’ерны прэс-паказ спектакля “Урок каханья. Гісторыя Касцюшкі”. У гэтым павадзіліся тэатразначалася, што будзе яшчэ прэс-канферэнцыя. Вось толькі паважаныя арганізатары забыліся папярэдзіць, што запрошанай грамадзе малады польскі рэжысёр Адам Вайтышка прапануе толькі... два фрагменты з будучай прэм’еры! Дарэчы, першы ўрывак нам паказалі двойчы, чым выклікалі недаўменне не толькі ў тых, хто сядзеў у зале, але, відавочна, і ў саміх артыстаў. Той выпадак, калі ў паветры вельмі ўзрунавіся пытанне: “Навошта?”

Магчыма, праблема ў тым, што некааторым творчым людзям цяжка раздзяліць прафесію і жыццё, з-за чаго яны не паспяваюць выйсці з ролі. Яны імкнуча зрэжысываць чужую працу, не ўнікаючы ў яе спецыфіку. З-за гэтага могуць дазволіць сабе павучаць прафесійных фатографію, якім чынам трэба здымаць, прымушаць усіх чакаць якога-небудзь вельмі “патрэбнага” прадстаўніка масмедыя і нават загадаць распапаць фрагмент спектакля нанова, бо той самы “патрэбны” не паспеў падрыхтавацца...

Не было б гэтай калонкі, калі такі дзіўны выпадак быў бы адзінкавым. Ужо не смешна, калі калегі распаўядаюць, як ім на падобным мерапрыемстве паказалі толькі палову спектакля: маўляў, захаваем інтрыгу да прэм’еры. Здаецца, адказным за сувязь з мас-медыя не заўсёды зразумела, што прадстаўнікі СМІ могуць мець розныя прафесійныя мэты. Адным дастаткова інфанагода для павадзлення, таму ім патрэбна толькі прэс-канферэнцыя, а фотаздымак спектакля можна замовіць непасрэдна тэатру. Другія просяць разгорнутае інтэрв’ю, таму чакаюць эксклюзіўнай размовы. Крытыку ж неабходны спектакль цалкам (можна і без брыфінгу “да” ці “пасля”), каб прааналізаваць цэласнае палатно, а не здагадвацца па фрагменце, як можа рэжысёр разгарнуць далей дзейства.

Нават не хочацца гаварыць пра тэхнічныя моманты, калі ў журналіста ці крытыка складзеныя планы на тыдзень-два, фестывальна “карта” можа быць распісана і на месяцы наперад. І спланаваны выправу ў тэатр на прэс-паказ, ён пасунуў іншыя сустрэчы на іншы час, таму прыйсці яшчэ раз за тым жа самым адразу не атрымаецца. І вельмі шкада, бо той жа згаданы мной спектакль “Урок каханья. Гісторыя Касцюшкі” — падзея ўнікальная. Як мінімум, узятая ім тэма заслугоўвае ўвагі. А тое, што далезная п’еса Ганны Баярскай некалі ставілася Андэжэем Вайдам, надае прэм’еры дадатковую прывабнасць.

Напрыканцы дазвольце выказаць магчымы варыянт пераадолення праблемы. Прадстаўнікі літаратурных частак тэатраў многім ўспрымаюцца, як людзі загадкавыя, бо не ўсім зразумела, чым канкрэтна яны займаюцца і якімі навыкамі павінны валодаць. Іх не рыхтуюць ніводны ўніверсітэт, у патрэбную тэатрам прафесію прыходзяць людзі з дыпломамі розных ВНУ, часцей — Інстытута журналістыкі БДУ і Акадэміі мастацтваў. Дык, можа, на базе могуць дазволіць інтэнсіў, у ходзе якога зацікаўленыя работнікі тэатраў набывлі б дадатковы досвед па PR-тэхналогіях, стасунках са СМІ, пэўныя журналісцкія навыкі, каб лепш разумець тых, з кім ім даводзіцца па службовых абавязках супрацоўнічаць?

“ Незалежна ад таго, які мы адказ атрымаем, трэба крок за крокам рушыць далей, выпрацоўваючы тая палыходы, якія б садзейнічалі развіццю сферы, шукаць магчымасці ўзаемадзеяння паміж кінасуполнасцю і прадстаўнікамі дзяржавы.

матаграфіі”, які прадугледжвае апошняю не толькі ў дачыненні да ўкраінскіх кінавытворцаў, але і да замежных. Гэтыя захады скіраваны на тое, каб прыцягнуць у кінапрацэс замежных прадзюсараў і зрабіць Украіну прывабнай пляцоўкай для вытворчасці кіно.

Як ацэньваць гэтыя перспектывы, на першы погляд, інавацыі? Наколькі яны прымяняльныя і дарэчныя ў нашых варункх? Цяжка сказаць — асабліва калі ўлічыць, што “дзяржаўнага пірага” ў нас не хапае нават на сваіх кінематографістаў. А калі на яго будуць прэтэндаваць яшчэ і замежныя?

Нядаўна ў былым заводскім корпусе на вуліцы Кастрычніцкай адкрылася новая пляцоўка "OK16", прызначаная для культурных і адукацыйных праектаў. Прыклад станоўчы, але, на жаль, пакуль адзін з нешматлікіх. Спусцелья сёння заводскія памяшканні па-ранейшаму займаюць немалыя плошчы ў цэнтры сталіцы.

Пра ініцыятывы пазбаўлення ад прамысловых зон мінчане чуюць даволі рэгулярна. Многім хацелася б бачыць у пашарпаных карпусах новыя цэнтры сучасных мастацтваў, галерэі, тэатры і студыі. А побач з імі — стыльныя кавярні і крамы. У прыклад прыводзяць замежныя варыянты рэвіталізацыі занябанай прамысловай забудовы — зразумела ж, выключна ўдалыя. Аднак архітэктар, сузаснавальнік Мінскай урбаністычнай платформы Дзмітрый Бібікаў перакананы, што самае важнае — гэта не ствараць прыгожыя праекты, а надаць гораду імпульс у развіцці інфраструктуры ў цэлым.

Гутарыла Настасся ПАНКРАТАВА

— Уласнікам пляцоўкі "OK16" з'яўляецца "Белгазпрамбанк". Ці толькі за такімі маштабнымі інвестыцыямі будучыня аб'ектаў прамысловасці ў цэлым і дадзенай вуліцы ў прыватнасці?

— Развіваць тэрыторыю — у тым ліку і прамысловую — можна рознымі спосабамі. Адзін з іх — адразу спадзяваюцца прыцягнуць буйныя інвестыцыі. Аднак не заўсёды ўдаецца знайсці пакупніка на велізарныя спусцелья цэхі. Таму можна паспрабаваць задзейнічаць іншы механізм джэнтрыфікацыі, паступова падаграваючы цікавасць да месца. Напрыклад, выкарыстоўваюць тэрыторыю ў якасці інкубатора: спачатку пусціць туды тыя праекты, якім больш няма куды падзецца. Гэта можна зрабіць на ўмовах невялічкіх інвестыцый — у залік арэнды памяншаць вокны, адрамантаваць лесвіцу ці нешта іншае. Паверце, услед за такімі першапраходцамі абавязкова з'явіцца арандатары з больш высокім парогам уваходу. Паступова месца будзе развівацца, дазваляючы і людзям самавыяўляцца, і ўладальнікам прамысловых памяшканняў больш эфектыўна выкарыстоўваць свае плошчы. На мой погляд, вуліца Кастрычніцкая — добры прыклад таго, як актыўны "пад'аграюць" месца. Яны пачалі з малых праектаў і паступова змянілі аблічча тэрыторыі, узялі яе прывабнасць...

— ...і ператварылі ў адно з самых "тусовачных" месцаў горада — усюды хаця б нашумелы фестываль урбан-арту *Vulica Brazil*. Можна, наспелы час гарадскім уладам заняцца сучаснай рэвіталізацыяй прамысловых аб'ектаў? За прыкладам не трэба хадзіць далёка: "К" не так даўно (гл. № 38) пісала пра досвед польскай Лодзі.

— Нядрэнна ўяўляю, пра што ідзе гаворка, бо некалькі гадоў таму быў у Лодзі. Там шмат дасягненняў, але варты разумець: праблема, якую паліаць у першую чаргу імкнучыся

Эфект Більбаа

вырашыць — змена эканамічнай структуры. Справа не ў тым, што зрабіць з закінутымі будынкамі. Галоўнае пытанне — чаму тэа збудаванні пустуюць? Таму ўлады імкнучыся павысіць статуснасць Лодзі, выклікаюць у людзей жаданне там жыць. Вядомая сусветная тэндэнцыя — сённяшнія 20-30-гадовыя валодаюць высокай мабільнасцю. Калі не падабаецца ў сваім мястэчку — лёгка можна паехаць у суседні рэгіён, а то і ў іншую краіну. Таму кіраўніцтва еўрапейскіх гарадоў стараецца зрабіць іх цікавымі сваім жыхарам.

Ці магчымая мінская варыяцыя?

на-забаўляльны цэнтр у былой электрастанцыі... Ці гэта не прыклад для пераймання?

— Мінск і Лодзь — гарады вельмі розныя. Аднак, розныя ў іх і праблемы. Нам не трэба прывабліваць насельніцкаў: кожны год наша сталіца і так прырастае на 10 — 15 тысяч жыхароў. Ды і не так многа тутэйшых заводаў пабудавана з цэглы. Больш сучасныя

Трэба разумець: калі перапрафіляваны прамысловы будынак выглядае прыгожа, гэта яшчэ не сведчыць аб поспеху ініцыятывы.

Дарэчы, што тычыцца асобных аб'ектаў. Трэба разумець: калі перапрафіляваны прамысловы будынак выглядае прыгожа, гэта яшчэ не сведчыць аб поспеху ініцыятывы. Возьмем былую фабрыку Карла Шэйблера ў Лодзі, чый вытворчы корпус у XXI стагоддзі перапрафілялі ў шматпавярховы жылы комплекс з кватэрамі ў стылі лофт. Туды ўкладзены вялікія грошы, але незразумела, ці будзе той дом калі-небудзь запоўнены. Гэта важны момант, які нам трэба засвоіць: сама па сабе архітэктура людзей не прыцягвае. Куды важней эканамічнае здароўе рэгіёна.

— Іншыя праекты лодзенскай рэвіталізацыі ствараюць куды лепшае ўражанне. Гандлёва-забаўляльны комплекс "Мануфактура" на тэрыторыі ткацкай фабрыкі Ізраэля Пазнаньскага і Музей сучаснага мастацтва ў адным з яго карпусоў, адукацый-

рамі, а ў 2020-м годзе адкрыецца і філіял Эрмітажа ў спецыяльна ўзведзеным мадэрным будынку. Аднак, ва ўсім свеце прому шукаюць новае прымяненне.

— Канешне, Лодзь — не адзіны прыклад. Але трэба дакладна разумець, што рэканструкцыя будынкаў — гэта толькі інструмент для рэканструкцыі горада. Таму праблема прома трэба разглядаць выключна як складовую частку ўрбаністычных стратэгіяў.

— Ці распрацоўваюцца яны ў нас сёння з улікам сучасных рэалій?

— Так — у тым ліку, і на ўзроўні зацікаўленай грамадскасці. У верасні мы ладзілі Мінскі ўрбаністычны форум. На працягу двух тыдняў яго ўдзельнікі імкнуліся вызначыць галоўныя кірункі развіцця горада. Па-першае, нам важна падтрымліваць яго кампактнасць, бо гэта проста выгодна з пункту гледжання эканомікі: танней абслугоўваць інфраструктуру, грамадскі транспарт і гэтак далей. Мінск цяпер доволі кампактны, і развіццё яго ўнутраных тэрыторій дазволіць нам гэтую характарыстыку захаваць. Па-другое, неабходна вынайсці ўніверсальныя спосабы вырашэння тыповых горадабудаўнічых

ситуацый. Па-трэцяе, дабіцца празрыстасці прыняцця рашэнняў, каб мінчане мелі магчымасць выказаць сваё меркаванне па той ці іншай праблеме. На жаль, часта жыхары ўспрымаюць сябе як аб'ект, а не суб'ект урбаністычных працэсаў: маўляў нехта нам нешта зрабіць, а мы будзем спажываць. Але мы павінны станавіцца ініцыятарамі, а не спажывацямі. Па-чацвёртае, трэба павысіць веды людзей пра свой горад. У нашых школах і ўніверсітэтах распаўсюджаюць пра праблемы Сусвету, але ці шмат ведаў у кожнага з нас пра тыя мясціны, дзе мы жывём? Ад гэтага шмат у чым залежыць і нашае да іх стаўленне.

— На вашу думку, ці сапраўды неабходна ўключаць у стратэгічнае планаванне перанос дзейных заводаў за межы горада?

— У нас павінна быць сучасная індустрыяльная стратэгія, каб разумець, што мы хочам здзейсніць і ці ўсё для гэтага ў нас ёсць. Прынамсі, ці маецца адпаведнае фінансаванне? Каб закрыць вытворчасць у горадзе, трэба на новым месцы пабудоваць заводскія карпусы. Можна, працей паставіць сучасныя фільтры, каб коміны не забруджвалі паветра? Да таго ж, рабочым давядзец-

Вуліца Кастрычніцкая ў Мінску.

Дзмітрый Бібікаў.

ца больш часу траціць на тое, каб дабрацца да свайго працоўнага месца. Ці кожны гатовы ехаць кіламетраў за 20 ад МКАД?

Многія забываюцца і на той факт, што рэдкае збудаванне не мае ўласніка. Калі свая вытворчасць на заводзе спынілася, кіраўніцтва здае памяшканні ў арэнду. У былых цэхі прыходзяць прадстаўнікі паслуг, якія патрэбны жыхарам тамтэйшага раёна. Працэс у цэлым натуральны: горад перарастае адны свае патрэбы, што абумоўлівае ўзнікненне новых і, разам з тым, перапрафіляванне будынкаў. Але ў гэтым тоіцца іншая праблема: нядобра, калі адміністрацыя завода займаецца функцыяй арэндалаўцы, якая ёй не ўласціва. Тут лепш было б задумацца над стварэннем агульнагарадскога агенства, якое на розных узроўнях займалася б пытаннямі арэнды ў інтарсах муніцыпалітэту. Галоўнае, наладзіць здаровы працэс развіцця адзінай гарадской стратэгіі.

— Дык што ж тады рабіць з прамысловымі аб'ектамі ў горадзе?

— Трэба імкнучыся максімальна эфектыўна развіваць гэтую тэрыторыю, адначасова задавальняючы запатрабаванасці жыхароў прылеглага раёна. Гэта агульны прыніцып, а ўсё астатняе — рабочыя пытанні.

Немэтазгодна разглядаць асобна ўзяты цэх у якасці ні з чым не звязанага праекта, хай сабе і вельмі прыягальнага. Нам любяць нагадваць пра так званы эфект Більбаа. Маўляў, пабудавалі ж у дэпрэсіўным былым прамысловым цэнтры на поўначы Іспаніі філіял музея Гугенхайма — і, як быццам бы, дзякуючы адной знакавай будоўлі, рэфармавалі цэлы горад. Але ж музей адзіным удалося напоўніць яго людзьмі і інвестыцыямі: у падмурку рэнавацыі ляжыла комплексная трансфармацыя гарадской прасторы і інфраструктуры. Менавіта да гэтага нам і трэба імкнучыся.

Калі доўга не пішу пра бібліятэкараў і іхнюю клапатлівую кніжную справу, становіцца ніякавата. Не ў сваёй талерцы сябе адчуваю. Цяпер — якраз тая сітуацыя. Таму тэрмінова звязаўся з Віктарам Бузаноўскім, адзіным мужчынам-бібліятэкарам на ўвесь Асіповіцкі раён. А мо і на ўсю Беларусь. Віктар Антонавіч распавёў, што школа ў роднай вёсцы Градзянка ўжо зачынена, але чытачоў хапае, кніжнімі паступленнямі ён задаволены, а пэўныя школьнікі нават з мамамі ў бібліятэку прыходзяць. Узорнай у гэтым плане была сям'я Пятроўскіх. Аднак дзеці вырастаюць і раз'язджаюцца па свеце. А яшчэ ходзяць да Бузаноўскага пенсіянеры, бо на рэкламным шчыце ля ўстанова сярэд бясplatных паслуг пазначана і такая: "Пагаварыць з бібліятэкарам". Дарэчы, шчыт гэты днямі скралі. Кніжкі вучаць дабрыні толькі тых, хто іх чытае. І бібліятэкар перакананы, што злодзей — не ягоны кліент. Вось так мянецца вёска. Якой бы была яна на сёння, каб не кніжніцы? Пра ўсё гэта і гаварылі вясцоўцы на бібліятэчным мерапрыемстве з нагоды Дня маці. Гэтае свята ў рэспубліцы стала галоўнай падзеяй апошніх дзён, што заўважна і па рэдакцыйнай пошце.

мель іўеўскіх, і граф Уладзіслаў Умястоўскі, гаспадар жэмслаўскага краю, з жонкай Яінай і маці Юзэфай". Працавала выстава веераў, можна было набыць сувенір ды паслухаць канцэрт класічнай музыкі ансамбля Raffika Іўеўскай дзіцячай школы мастацтваў.

Тэма Дня маці вычарпана, а тэма балю — не. Сёння, увечары 21 кастрычніка, у Мірскім замку адбудзецца восеньскі бал у стылі ампір "Імяны Дамініка". Музей "Замкавы комплекс "Мір" за-

на вывучаць і ў джынсах. Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦБС Браслаўскага раёна Валянціна Лук'янава паведамляе пра краязнаўчыя здабыткі калег. Папулярнызоўць нашу спадчыну этнаграфічныя куткі, якія арганізаваны ў Друеўскай, Слабодкаўскай, Пагашанскай бібліятэках. А летаніцы вёсак у раёне пачалі складацца яшчэ напрыканцы мінулага стагоддзя. Вынікам стала стварэнне грунтоўнага выдання "Прыдзвінскі край:

вялася цягам года. На сцэне раённага цэнтра культуры самадзейныя артысты змагаліся за права называцца лепшымі ў чатырнаццаці намінацыях.

Ушачы запрашаюць сёння на абласное свята-конкурс вясельных абрадаў Віцебшчыны "Валікая вясельніца-2017". У праграме — рэканструкцыя абраду пачатку XX стагоддзя на матэрыялах Ушацкага, Глыбоцкага, Шаркаўшчынскага раёнаў; конкурсная праграма калектываў і асобных выканаўцаў; прэзентацыя абрадавых страў і вясельных куткоў. Конкурсная праграма пройдзе на сцэне Ушацкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. Пры ацэнцы выступленняў будуць улічвацца выкарыстанне аўтэнтычнага рэгіянальнага матэрыялу; ужыванне традыцыйных касцюмаў, музычных інструментаў і алпаведнага рэквізіту; захаванасць мясцовага дыялекту.

Ашмянская раённая бібліятэка правяла чарговае пасяджэнне клуба

У "Зорцы" выступае Таіса Іванова.

Чарговая сустрэча з ашмянскай "Сустрэчай".

Прыгажуні з талачынскай "Бліскавіцы".

Дрэс-код для краязнаўства

Яўген РАГІН

У той дзень мамы атрымалі самую розную падарункі. Бібліятэкар Іванаўскай дзіцячай бібліятэкі Гульміра Сідаровіч паведамляе, што ў Май-стэрні цудаў, якая дзейнічае пры ўстанове, юныя чытачы падрыхтавалі букеты ў тэхніцы світ-дэзайн: адмысловыя кампазіцыі з кандытарскіх вырабаў. Мамы атрымалі гэтыя шчырыя падарункі падчас святачнага пасяджэння клуба сямейнага чытання "Элегія".

Цяпер гаворка — пра музычныя падарункі. У Ашмянскай дзіцячай школе мастацтваў навучэнцы класа скрыпкі разам з настаўнікамі Тацыянай Чэрскай і Ірынай Асмольскай падрыхтавалі мамам ды баблям канцэртную праграму. Пра гэта напісала намеснік дырэктара школы Тацыяна Печкур. "Адкрылі музычны вечар, — паведамляе яна, — першакласкі Дамініка Бойка, Ліза Печкур, Яна Навіцкая. Яркая выступілі і ансамбль скрыпачоў". У той жа дзень у адцяжленні кругласучатнага знаходжання для пахлытых людзей і інвалідаў спявалі пра маму вучні музычнага класа згаданай школы ў аграгарадку **Жупраны**. Распавядае Тацыяна Печкур і пра тое, што днямі да іх у школу завіталі артысты **Гродзенскай** абласной філармо-

ніі. Канцэрт таксама быў прымеркаваны да Міжнароднага Дня маці.

Чарга — за віншаваннямі паэтычнымі. **Шчучынская** раённая бібліятэка імя Цёткі зладзіла літаратурнае пасяджэнне "Мілы вобраз". У выкананні дзевяцікласнікаў сярэдняй школы № 1 гучалі кранальныя словы пра маці. Яна — не толькі добрыя вочы, клапатлівае сэрца ды пшчотныя рукі. Маці — гэта яшчэ і анёл-ахоўнік, сімвал бацькоўскага дома, крыніца дабрыні, любові, цярпення. **Гродзенскі** паэт Уладзімір Пятроў прачытаў падчас мерапрыемства свае вершы.

А сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі Таіса Іванова наведвала Цэнтр тэхнічнай і мастацкай творчасці дзяцей і моладзі **Фрунзенскага** раёна горада **Мінска** "Зорка". Пра гэта распавядае педагог-арганізатар "Зоркі" Валянціна Яргольская. Візіт літаратара арганізаваў клуб цікавых сустрэч. Таіса Іванова распавяла пра гісторыю свята "Дзень маці", пачытала свае творы, паўдзельнічала разам са школьнікамі ў фальклорнай гульні.

Наступнае віншаванне — сінтэтычнае. Справа ў тым, што **Пружанская** цэнтральная раённая бібліятэка імя Міколы Засіма правяла літаратурна-музычную кампазіцыю "А сэрца маці паранена вайной". Гаворка ішла пра

Вось яна якая — Барбара Радзівіл з Геранёнаў.

дэс шматдзетных жанчын, сыны якіх загінулі ў гады Першай сусветнай вайны або пры выкананні інтэрнацыянальнага абавязку ў Афганістане.

І апошняе віншаванне — ад Барбары Радзівіл. Устаноўвае культуры аграгарадка **Геранёнаў** (Іўеўскі раён), натхнёныя прыцягальнымі вобразами гістарычнай асобы, зладзілі ўрачысты прыём "Рэха забытага балю ў Барбары Радзівіл". Загачык аддзела народнай творчасці Іўеўскага цэнтра культуры і вольнага часу Лілія Кішкель піша: "Прысутныя вярнуліся ў XVI стагоддзе, калі старадаўнія Геранёнаў належалі Гаштольдам, а Барбара Радзівіл была жонкай ваяводы Станіслава. Менавіта яна і стала гаспадыняй сучаснага балю. Пад гукі сярэднявечнай музыкі Барбара ў суправаджэнні свята вітала гасцей. На балі завіталі княгіня Ева, уладарка за-

Краязнаўцы са Слабодкаўскай бібліятэкі.

прашае ўсіх дам і кавалераў. Гэтым разам машына часу перанясе ахвотных у XIX стагоддзе, калі замкам уладарыў Дамінік Радзівіл. Партрэтная зала напачатку! А гасцей чакае прозьма сюрпрызаў. Варта толькі не забыцца на дрэс-код: для дам — сукенка ў стылі ампір і абутак без абцасаў, для кавалераў — строга касцюм.

А вось для краязнаўства дрэс-код — вольны. Гісторыю Айчыны мож-

гісторыя і сучаснасць. Браслаўскі раён". Ва ўсіх бібліятэках вядуцца краязнаўчыя картатэкі.

Пра раённыя фестывалі народнай творчасці сельскіх устаноў культуры "Крыніца душы" напісала Наталія Дробышава, намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна. У адзінаццатым па ліку фестывалі бралі ўдзел дзесяць сельскіх клубных устаноў. А падрыхтоўка

"Сустрэча", прысвечанае 70-годдзю мясцовага народнага драматычнага тэатра. Кіраўнік клуба Святлана Галінская распавядае: "Была згадана гісторыя калектыва. Артысты тэатра Наталія Ягела і Андрэй Кузьменка паказалі сцэну са спектакля па п'есе Аляксея Дударава "Чорная панна Нясвіжа". Дэманстравалася відэапрэзентацыя "Тэатральнае жыццё: мінулае і дзень сённяшні". Рэжысёр Людміла Спірыдонова падзялілася думкамі аб новых пастаноўках".

Разам з намеснікам дырэктара Талачынскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Тацыянай Спаткай наша рэдакцыя парадавала таму, што на творчым небасхіле ўстановы запалілася яшчэ адна яркая зорка — вакальны ансамбль "Бліскавіца", якім кіруе Галіна Шнырко. Калектыв улада выступіў на фестывалі-конкурсе імя Ганны Герман "Эўрыдыка", які праходзіў у Мінску, і заняў другое месца. Тацыяна Спаткай з гонарам і вялікай павагай назвала ўсіх харызматычных спявачак-прыгажунь "Бліскавіцы": Кацяр'яну Хаднэвіч, Маргарыту Лелановіч, Алену Міклушову, Аксану Манжура, Настасю Каленіёнак, Галіну Шнырко. Асаблівае "дзякуй" выказала аўтар лпісу стваральніку касцюмаў для вакалістак Алене Татарын.

К

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — вёска Якімава
Слабада — Мінск /
Фота аўтара

ДОМ КУЛЬТУРЫ НА ЛЮБЫ ГУСТ

Каля будынка, у якім размешчаны пошта, Дом культуры і бібліятэка, візітэраў вёскі адразу сустракаюць дзве работы гэтага майстра прымітывізму і наўнага мастацтва, выкананыя з дрэва: фрагмент млына з гняздом бусла і яшчэ нейкі “варабей”. На эмацыйных людзей такое нечаканае з’яўленне дзіўных птушак павінна зрабіць уражанне. Я таксама прасякнуўся ўбачаным і без прамаруджвання прыступіў да выканання сваіх прамых абавязкаў, пачаўшы з СДК і пазнаёміўшыся з яго дырэктарам Таццянай Вараб’ёвай.

Сцены Дома культуры абвешаны шматлікімі граматамі і дыпломамі, якімі ў розныя гады ўстанова, яе аб’яднанні і іх удзельнікі былі адзначаны за перамогі і прызвысавыя месцы ў конкурсах і фестывалях. На амаль тысячу жыхароў Якімавай Слабоды (карэнных і тых, хто набыў тут дамы) даводзіцца з дзясятка фарміраванняў гэтай установы, якія функцыянуюць на бясplatнай аснове. Прычым наведваюць іх і ўраджэнцы бліжэйшых аграгарадкаў “Хутар” і вёскі Баравікі, і нават прапанаваны ў Светлагорску. Самыя “выставачныя” з аб’яднанняў — вядомыя ў раёне, вобласці і за іх межамі — аматарскае “Крынічанька” і народны фальклорны ансамбль “Сюзор’е”. Першае займаецца зборам мясцовага фальклору — яго рэпертуар складаюць казкі, прыказкі, прымаўкі, байкі, абрады. Другі папулярнае адпаведна песню і твараць тралейныя абрады. Абодва калектывы шыльня ўземадзейнічаюць пры правядзенні розных мерапрыемстваў, рытуальных для іх сумесня праграмы. Дзеянне жа і падлеткам рэалізавана іх зольнасці СДК прапануе, напрыклад, у гуртках тэатральным і вакальным “До-мі-солька”. Тым, хто ўлюбёны ў дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, тут таксама заўсёды рады.

А вось дыскажкі ў СДК замянілі танцавальна-забавальнымі вечарамі. Наколькі я зразумеў, прыняццёвае апрозненне апошніх ад першых заключаецца ў тым, што на іх навучаюць танцам, а ў праграме знаходзіцца месца і для караоке.

— А “паскакаць” пад што ёсць? — спытаў я Таццяну Аляксандраўну.

— Апаратуру трэба было б лепшыю. І яшчэ дому культуры неабходны прынтэр і ноўтбук. Пакуль жа абходзіцца сваімі.

Зарабляе “на прахытат” СДК тымі самымі дэс-вечарамі, уласнымі выязнымі

У новым праекце “Праз гасцінец” карэспандэнт “К” будзе вывучаць дзейнасць устаноў культуры розных населеных пунктаў разам з мясцовымі яе прадстаўнікамі. Адпаведна, паралельна з поглядам звонку, мы атрымаем магчымасць зірнуць на гэтую сферу і знутры. У вёсцы Якімава Слабада Светлагорскага раёна такім чалавекам аказаўся мастак і скульптар па дрэве Сяргей КАВАЛЬ.

Два ў адным: “Крынічанька” і “Сюзор’е”.

Старыя сцены і новыя людзі

Душэўныя жыхары Якімавай Слабоды стварылі музей і вуцаца танцам

канцэртамі, правядзеннем выступаў заезджых артыстаў, майстар-класамі па лоза- і бісерапляценні, лэкулажы. Прадукцыю ўмелыцаў ДПМ можна набыць у Светлагорскім доме рамёстваў, на выставах-продажах у бліжэйшых гарадах. Абзавёўся СДК і спонсарамі з ліку мясцовых прыватнікаў — што ў наш час, ды яшчэ і ў выпадку сельскіх устаноў культуры, выглядае як сенсацыя.

У ЧАКАННІ ЛЕПШЫХ ЧАСОЎ

Сваім вонкавым выглядом бібліятэка стварае ўражанне вельмі нават спрыяльнае. Па-першае, яна вялікая. Па-другое, у ёй чыста, у меру строга, грунтоўна: не скажаш, што кніжніцы ў гэтым снежны спрунішча шоссідзяцяць — як, дарчы, і СДК. Тут усё па-дзелавому. І менавіта ад

так здараецца: ідзе чалавек на пошту — з ёй мы суседнічаем амаль дзверы ў дзверы — а потым зазірае сюды. А асноўны прыток (дзіцячы) — улетку, на вакацыях.

Запісана ў бібліятэцы бо-льш за трыста карыстальнікаў. Святлана Васільеўна, якая працуе на сваёй пасадзе два гады, сцвярджае, што адтоку яна не назірае. Усё неяк роўненька: перастаў хапіць адзін — яго змя-

Бібліятэкар Святлана Обух.

Каментарый Сяргея Каваля:

— Я часта бываю ў Доме культуры і бачу, што жывеці ў ім кіліцы: як ні завітаеш у яго або нават міма пройдзеш, заўсёды там спяваюць нешта, дзеткі мугаюцца. Дармагаю, натуральна, калі напросіць нешта намаляваць, выразаць. Сам выкаляе са сваімі ініцыятывамі.

Сёння шмат кажуць аб беларускасці — дык вось у ДК не проста кажуць, а робяць справу. Узьць тыя ж абрады, якія і аздаваюць ідэнтыфікаваць асобна ўзятую нацыю сярэд іных. На мой погляд, супрацоўніцтва “Крынічанькі” і “Сюзор’я” ў гэтым сэнсе ўяўляе з сабе ідэальны прыклад адзінаства — пошук, аднаўлення і захавання народных традыцый.

Дырэктар СДК Таццяна Вараб’ёва.

справаў — ад яе асноўнай дзейнасці — я адраваў сваімі размовамі бібліятэкара Святлану Обух. А таксама і ад афармлення будучай выставы тутэйшага мастака Валзіма Крука, якая пройдзе ва ўстанове. (Багатая, як апынулася, Якімава Слабада на таленты ў выяўленчым мастацтве!) Праўда, “асноўная дзейнасць”, мабыць, сама зрабіла сабе перапынак: за ўвесь час нашай гутаркі наведла бібліятэчку толькі трэцікласніца Марыя Гайдук, якая, дазволішы сабе сфатаграфаваш, пазней чамусьці катэгарычна забараніла публікаваць здымак у газеце.

— Да вечара людзі падыдуць, — супакоіла мяне Святлана Обух. — У гэтую пару года штодзень у сярэднім у нас чалавек дзесяць бывае. Нярэдка і

няе хто-небудзь з наваёслаў. У прамежку паміж школьнымі вакацыямі большая частка наведвальнікаў — гэта людзі ўзросту сярэдняга і пенсійнага.

За навінкамі спадарыня Обух ездзіць раз-два на месяц у Светлагорск — у аддзел камплектавання. (Аднойчы яна прывезла з два дзясяткі кнігі!) У чытацкіх “топах” — творы пра каранне, дэтэктывы. Беларускія аўтары папулярныя на ўзроўні школьнай праграмы, а “для душы” іх рэдка пытаюць. Хаця з’явіліся бібліятэкарку ў пасіўнасці тут наўрад ці выпадае: спецыялізаваныя стэнды ў чытальнай зале прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне, Году навукі, а таксама і 90-годдзю з дня нараджэння Алесь Адамовіч.

Бусел Каваля.

У музеі можна адпачыць і цэлам...

Мясцовыя жыхары рэгулярна папаўняюць музей даўніны “Слабадскі падворак” — у ім прадстаўлены і артэфакты векавой даўнасці. Куратарам яго, між іншым, з’яўляецца Сяргей Каваль. Таксама пры бібліятэцы дзейнічае дзіцячы клуб “Вясёлка”, які арганізуе ўнутры і па-за роднымі сценамі конкурсы, гульні, праграмы, акцыі рознай накіраванасці.

прыкмета дрэнная), але потым здалася: гэта стварэнне дзіцячага кутка, дзе дзетка маглі б у неформальнай абстаноўцы, сядзячы на падлозе на падушках, аддацца чытанню або, дапусцім, заняцца вышыўкай; роспіс адной са сцен яркімі малюнкамі.

— А сцены бібліятэкі рамонт патрабуюць? — запытаў я.

— Патрабуюць замены вокны, я дзве рамы сама звонку лафарбавала, — адказала суразмоўца. — Пытанне пра рамонт уздымалася, ды пакуль на яго няма грошай.

Каментарый Сяргея Каваля:

— Бібліятэкару Святлане Обух складаней. Яна хоць і мацуецца на сваёй малодсці, але гэта ж відэаочка, што людзі сталі менш чытаць. Асабіва засмучае, што не карыстаюцца належным попытам кнігі на беларускай мове. Здавалася б, вёска і ёсць той яе запаветны, першародны куток, аднак...

Пэўныя тэндэнцыі, на жаль, заканамерныя. Нават у вёсцы ўсе падлеткі абзавяліся гаджэтамі, ад якіх іх не адарваць. А ў дарослых — свае клопаты: як бы грошай зарабіць. Душа баліць, вядома. Але абьякваемы я нашых людзей не назаву: не забываюць яны пра наш музей. Значыць, лепшыя часы абвясцова наступяць, і для беларускай мовы таксама.

Я па сваёй натуре аптыміст, на свет гэтыя дзеньці, хутчэй, праз ружовыя акуллары. Памятаецца дзівакоў у Шклянцы? Кажуць, я з такіх. Радуе тое, што наша вёска — не памірае. Адпаведна, у ёй ёсць для каго працаваць установам культуры!

Мастак Сяргей Каваль.

Прызнаўшыся, што яна ўсё яшчэ працягвае асвойвацца на гэтай працы, Святлана Васільеўна прыняла да ведама маю прапанову па ажыўленні дзейнасці бібліятэкі і прыцягненні ў яе новых чытачоў. Тое, што ляжыць на паверхні — правядзенне тэматычных мерапрыемстваў, звязаных з круглымі датамі ў беларускім літаратурным сегменце (СДК жа не адмовіць ва ўдзеле ў іх уласных артыстаў?).

— Дарчы, у Якімавай Слабадзе ёсць галоўны папулярнызатар бібліятэкі, — паведаміла Святлана Обух. — Гэта Валянціна Міхайлаўна Зубко. Яна, напэўна, усю сваю сям’ю сюды прывяла.

Аб працоўных планах бібліятэкар спачатку кажаць адмаўлялася (маўляў,

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея
ЖДАНОВІЧА

Назва працы Хайнера Гёбельса традыцыйным словам "тэатр" часам язык не паварочаецца. Рэжысёр робіць штосці неверагоднае: вымае з тэатральнай дзеі гісторыю, наратыву і прапановуе ўзамен зусім іншы рэжым узаемадзеяння. "Мяне хвалюе пытанне дэцэнтралізацыі ўспрыняцця", — распавядае ён пра свой падыход на адмысловым майстар-класе ў Мінску. Хайнера Гёбельса не цікавіць постаці галоўнага персанажа, якая звычайна падтрымліваецца ўсімi сродкамі рэжысуры — яго прываблівае прастора ў самым шырокім сэнсе. Музыка, візуальны ландшафт — вось тыя персанажы, што, на думку рэжысёра, зольныя паўнаўважна трымаць дзею і без знаёмых "паппораў" гісторыі. І ў выніку — справакаваць глядача падключыць уласнае ўяўленне ды стаць актыўным саўдзельнікам працэсу стварэння.

Да прыкладу, у сваёй пастаноўцы "Чорнае на белым" Гёбельс размяркоўвае ўвагу публікі паміж групай акцёр-музыкантаў. У "Рэчах Штыфтэра" прапановуе аўдыторыі засяродзіцца на ландшафце з вайой, туманам, дрэвамі і пяшчо канцэртнымі піяніна, што працуюць як механізмы. У оперы "Матэрыя" рэжысёр увогуле выводзіць на сцэну чараду авечак, якія на працягу дваццаці хвілін блукаюць пад дыржабел-поўняй.

"Эстэтыка адсутнасці можа разглядацца на гэтых прыкладах і як падзел присутнасці", — дае ключ да разумення сваёй творчасці спадар Гёбельс. І сапраўды, калі прысутнічае на спектаклі нямецкага аўтара, цібе захоплівае не толькі відэаілюстрацыя сканструяванага дзеяння, але і інтэнсіўнасць судакранання да таго, што адбываецца. Зацягнуты ў іншы рэжым успрымання, глядач здзіўленае вялікую работу — ён выходзіць за межы пэўнай "зоны камфорту", якой у дадзеным выпадку аказваецца традыцыйны тэатр. Гёбельс нібы агаляе глядача перад самім сабой і прапануе яму адчуць новую якасць часу.

Напярэдадні размовы з аглядальнікам "К", мы звярнуліся да спадара Хайнера з просьбай зрабіць яго партрэт. "Я не люблю пазіраваць, таму давайце вы сфатаграфуеце мяне падчас размовы", — адказаў Гёбельс і прапанаваў выбраць памяшканне для інтэрв'ю. Урэшце лепшай прасторай у гэты момант стала сцена, якую

Сполахі агню, кольцы дыму, піяніна, што грае само па сабе, хімічныя вопыты, гукавыя і светлавыя эфекты, пах серы — спектакль нямецкага рэжысёра і кампазітара Хайнера ГЕБЕЛЬСА "Макс Блэк, ці 62 спосабы падперці галаву рукой" стварае нечаканае вымярэнне тэатра, кардынальна змяняючы само яго ўспрымання. Лаўрэат прэміі "Еўропа — тэатр" у намінацыі "Новая тэатральная рэальнасць" асабіста прадставіў на Міжнародным форуме TEART пастаноўку, якая нарадзілася ў супрацы з маскоўскім Электратэатрам "Станіслаўскі".

Інвестыцыі ў свет неспазнанага

рыхтавалі да спектакля. Інтэрв'ю ў "лабараторыі вучонага" (дзеянне ў спектаклі адбываецца, у тым ліку, у ёй) у выніку ператварылася ў асобны твор, дзе прастора давала асобныя каментарыі — гукі і трэскі — да нашай нязмушанай гутаркі.

УСЁ, ШТО Я ХАЧУ АД ГЛЕДАЧА, КАБ ЁН БЫЎ АДКРЫТЫ

— На вашым майстар-класе вы казалі пра пытанне, якое для вас з'яўляецца ключавым у тэатры, — дэцэнтралізацыю ўспрымання. Аднак у спектаклі "Макс Блэк" мы бачым галоўнага персанажа, які прэтэндуе на нашу ўвагу — Вучонага (яго грае акцёр Аляксандр Панцялеў).

— Вы маеце рацыю. Ды ўсё ж увага размяркоўваецца паміж ім ды іншымі элементамі спектакля: роварам, які кліча Вучонага, піяніна, якое грае само па сабе, прайгравальнікам, што ўзнаўляе розныя мелодыі... Шмат аб'ектаў у творы маюць сваё жыццё і патрабуюць увагі аўдыторыі ўпорувань з галоўным героем. Таму думка, што на сцэне толькі адзін акцёр — ілюзія. У спектаклі адбываецца канфрантацыя паміж ім ды іншымі сіламі, якія прымушаюць яго хадзіць, гаварыць, думаць, рухацца, трымаць рытм.

— У вашых спектаклях задзейнічаны таксама і пахі. У "Макс Блэк", у прыватнасці, моцна адчуваецца сера. У оперы "Матэрыя" Луі Андрыяса ёсць грандыёзная сцена з чарадой жылых авечак. Як так разумею, што для вас істотна ўздзейнічае на ўсе органы пачуццяў глядача?

— Менавіта. Я люблю пашыраць узровень перцэпцыі тэатральных твораў. Ад візуальнага шэрагу, гукаў, тэксту — які ў выпадку "Макса Блэка" ўспрымаць не так проста (у аснове тэкставай часткі — вытрымкі з дзённікаў Поля Валеры, Георга Ліхтэнберга, Людвіга Вітгенштэйна, Макса Блэка — Д.А.) — да пахаў і дыму. Гэта яшчэ адно выяўленне прысутнасці, якое дапамагае нашаму целу адчуць, што мы тут. Калі я кажу пра эстэтыку адсутнасці, я выступаю пад адсутнасцю візуальнай дамінанты ў пастаноўцы, бо, каб

данесці важныя ідэі і сэнсы, выкарыстоўваю іншыя шляхі.

— У вас няма перасцярогі, што ваша пасланне могуць трактаваць як атракцыён?

— Не хацелася б, але, мяркую, гэта залежыць ад падрыхтаванасці аўдыторыі. Я не хацеў бы нікога прымушаць прыходзіць на мае спектаклі, калі ім гэта не цікава. Усё, што я хачу ад глядача — каб ён быў цікаўны, адкрыты і неперадзятый. Калі ён ці яна валодаюць падобнымі якасцямі, у чалавека ў зале адкрыецца шмат магчымасцяў кантактаваць з той прасторай, якую я пабудаваў.

Я НЕ ПІСАЎ МУЗЫКУ АПОШНІЯ ДЗЕСЯЦЬ ГАДОЎ

— Мне ўдалося выпадкова пачуць меркаванні пра ваш спектакль дзвюх сталых лэдзі. Яны былі настроены даволі крытычна, бо аўтар "далёка не адзін, хто спалучае розныя фарматы". Маўляў, той жа Гайдн у сваёй "Развітальнай сімфоніі" зрабіў з музычнага канцэрта перформанс.

— Я вельмі ўсцешаны падобным параўнаннем.

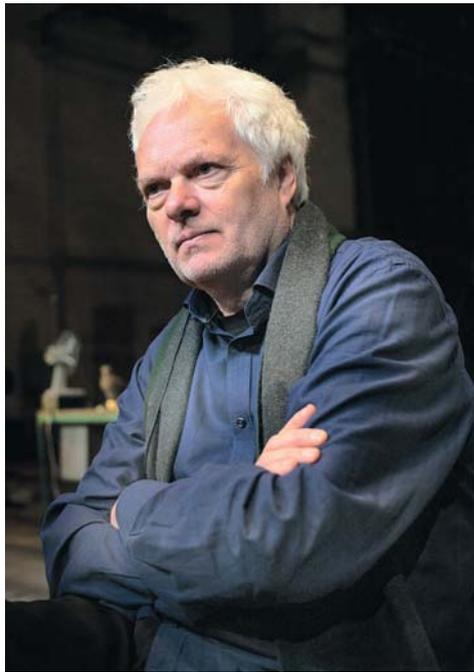
— Але, са свайго боку, я бачу вашымі папярэднікамі катэгорыю прадстаўнікоў міжнароднага арт-руху Fluxus: Джона Кейджа, Ёзфа Бойса, Ёнаса Мекаса, Ёка Она, Нам Джун Пайка... Яны таксама задавалі іншы рэжым успрымання мастацтва і змешвалі выяўленчыя сродкі.

— Тут усё залежыць ад праекта. Калі вы маеце на ўвазе "Макс Блэк", то маеце рацыю, — параўнанне дарэчнае. На майстар-класе я паказваў іншыя свае творы, дзе я працую з рознымі стылямі — поп-арт, мінімалізм. Не хацеў бы мець акрэслены візуальны стыль, які вы можаце працягваць. Аднак і "Рэчы Штыфтэра" таксама былі нахатнёныя тэхнікамі Fluxus — як можна працаваць з успрыманням музычных інструментаў.

— Каго яшчэ можна называць вашымі папярэднікамі?

— У музыцы для мяне важны Хайн Эйслер, а таксама — Бах. Менавіта структура яго музыкі нахніла мяне на новае пра-

Нямецкі рэжысёр пра перцэпцыю, Баха і неабходнасць рэформы

чытанне тэатра. Можна сказаць, што я перанёс паліфанчны падыход кампазітара на іншую глебу. Як і ў яго фугах, усе складнікі майго тэатра раўназначныя і разам з тым — незалежныя.

— Хачу вольна прыгадаць адну вашу цытату пра сучасную музыку: "Музыцы востра неабходныя структурны імпульсы з іншых відаў мастацтва, калі мы хочам выбрацца з кругавароту самалюбавання, у якім мы настаянна ствараем музыку пра музыку". Цудоўны выраз, але адразу хочацца запыраць: калі кампазітары для вас выглядаюць так адасоблена, кім вы тады лічыце сябе асабіста?

— Я ніколі не пішу проста тат, для сябе. Усе мае творы — гэта альбо заказ, альбо прапанова ад супрацоўніцтва. Я не той кампазітар, які мае патрэбу ў самавыяўленні праз музыку. Магчыма, я раблю гэта падсвядома, але не так, як іншыя мае калегі: працягваюцца а сёмай раніцы і пачынаюць пісаць сімфоніі. Я ніколі такім чынам не буду працаваць. Па шчырасці, я не пісаў музыку ўжо апошнія дзесяць гадоў. Хаця не.

Я тры гады быў куратарам фестываля мастацтваў Рур Трыенале і напісаў для яго музыку, якая гучала ў рэжыме чакання ў офісным тэлефоне.

ГРОШЫ РАНА ЦІ ПОЗНА МОГУЦЬ СКОНЧЫЦЦА

— Што сёння адбываецца з Рур Трыенале — адным з яркавых еўрапейскіх форумаў, які спалучае розныя віды мастацтва і праходзіць у індустрыяльных прасторах лэрчкі Рур?

— Я ўжо не сачу за ім. У гэтага фестываля ёсць цудоўнае правіла: кожныя тры гады ён мусіць мяняць куратара. Я вельмі паважаю гэты падыход. У адрозненне ад іншых фестываляў Еўропы, дзе куратарства пэўных каманд зацягваецца на дзесяцігоддзі, лічу, што падобная структура дае магчымасць глядачу сутыкнуцца з рознымі поглядамі на мастацтва. Пазнаёміцца з новай эстэтыкай ці наадварот — вярнуцца да старой. Маё куратарства Рур Трыенале завяршылася ў 2014 годзе, і я вельмі задаволены, што

гэты тэрмін не працягнуўся надалей. Бо выдаваць новыя ідэі столькі часу вельмі складана.

— Ваша праграма была адной з самых правакацыйных: вы не запрашалі да ўдзелу ўжо вядомыя спектаклі, а рабілі новыя пастаноўкі.

— Так, мая палітыка была даволі жорсткай — я браўся толькі за тыя рэчы, якія цікавілі мяне асабіста. Запрасіў шмат мастакоў, непасрэдна не звязаных з тэатрам, харэографу. Рабіў акцэнт на візуальных мастацтвах, музычным тэатры. Пасля майго прыходу Рур Трыенале змяніўся кардынальна. Гэты быў грандыёзны час, але ён праішоў.

— Хто з'яўляецца фундаатарам фестываля?

— Краіна і Еўрапейскі саюз. Гэта грамадскія грошы, спонсарскі ўнёсак меншы.

— Выдатна, што ў вашай краіны ёсць такія магчымасці — падтрымліваць фестываль, які імкнецца паказаць людзям новыя эксперыментальныя формы ў нетрадыцыйных лакацыях. Ведаю, што адна з цэнтральных залаў — былая электрастанцыя XX стагоддзя.

— Так. Але як і рэпертуарная тэатры, мы таксама павінны зарабляць грошы. Аднак, што важна, жаданне атрымаць прыбытак ніколі не перакрывае свабоду мастакоў. У прыватнасці, падчас майго куратарства я быў абсалютна вольны ў сваіх рашэннях.

— Які ваш прагноз на кошт будучыні тэатра?

— Я не маю асаблівага бачання. Тэатр істотна змяніўся за апошнія 50 — 60 гадоў. У Германіі мы маем добрыя дзяржаўныя тэатральныя праграмы, якія фінансуюцца з бюджэту. Нямецкі тэатр сёння багаты: 80 оперных тэатраў, 150 драматычных — і ўсе яны падтрымліваюцца. Аднак ці будзе такая пазіцыя вечнай? Грошы рана ці позна могуць скончыцца.

Мяркую, што нам неабходна змяніць цяперашнюю структуру і пашукаць іншую форму вытворчасці. Больш вольную, без пастаяннай трупы ды нават рэпертуарнай сістэмы, якая вымагае штогадовай падтрымкі. Гэтыя пытанні мусіць быць узнятыя. Не трэба недацэньваць сілу і гравітацыю інстытуцыянальнай структуры. Яна аднолькавая ва ўсіх тэатрах — не толькі ў Германіі, і моцна ўплывае на эстэтыку тэатра. Ніводны з маіх твораў не мог быць рэалізаваны ў сценах падобных нямецкіх устаноў. Каб прынесці штосці новае — трэба выйсці з гэтай сістэмы. Я пажадаў бы, каб з'явіліся больш адкрытыя структуры, здольныя інвеставаць у свет, які пакуль для нас неспазнаны.

Налятаўся над нашай планетай ён дастаткова. Дзесяці прыязмліўшыся, быццам бы кідаў якар, ды потым зноў выпраўляўся ў іншыя мясціны. Цяга да іх змены, як мне здаецца, — і сутнасць гэтага чалавека, і перманентны пошук сябе. Ён розны ў прыхільнасцях і захапленнях, але ўсё ж марыць ўкараніцца ў нечым адным: справе, краіне, соцыуме. Сустракайце пілігрыма Максіма ІВАШЫНА.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

НЯСКОНЧАНЫ АВАНТУРЫСТ

— Нічога не ведаю пра цябе сённяшняга: дзе, што, як?

— Адчуваю сябе надрэнна: не бяду, ствараю ў людзей добрае ўражанне. Як фрылансер займаюся п'ярам розных кампаній, у тым ліку замежных; у пэўным сэнсе я — капірайтар. Пры гэтым, імкнуся “не святніцца”.

— І правільна: Макс Івашын ужо шмат дзе “засвяціўся” за сваё жыццё. А колькі нерэалізаваных праектаў у яго! Не абдзелены ён авантурнай жылкай.

— Доля праўды ў тваіх словах ёсць, але грашу на зады: мала таго, што я афіцыйна на Стралец, дык яшчэ амаль і Змяносец — на месцы мне не сядзіцца. З таго, што не адбылося, прыгадаю праект “Черчиль” — пашыраны склад дуэта RuckerJoker (Міхей На-

грам. Ганаруся тым, што паспеў зрабіць перадачу пра майго трэнера па картынг, увогуле пра гэты від спорту, якім калісьці займаўся. І амаль “з экрана” я з'ехаў у Штаты: выйграў грант на паступленне ў аспірантуру факультэта журналістыкі University of Missouri, там абараніўся і дыплом атрымаў.

— Была ж яшчэ і Канада...

— Пазней, у 2004-м, пасля некалькіх гадоў у радзіме. Пачатак быў цяжкаваты: пэўны час я там наогул не мог знайсці працу. Ніякую. І перш чым атрымалася ўладкавацца ў кампанію, што займалася п'ярам, прыйшлося і траўку пакасіць, і вокны памыць, і рыдлёўкай пакапаць. У 2009-м у Ванкуверы ў мяне было ўжо ўсё: кватэра, прыстойны заробак, машына, страхоўка. І тут раптам “накрыла”: у адзін цудоўны дзень дайшло, што больш у жыцці ні-

“У 2009-м у Ванкуверы ў мяне было ўжо ўсё: кватэра, прыстойны заробак, машына, страхоўка. І тут раптам “накрыла”: у адзін цудоўны дзень дайшло, што больш у жыцці нічога не будзе, акрамя як пісаць прэс-рэлізы. Ніякіх кар’ерных і матэрыяльных перспектыв наперадзе! Праз невялікі час я развітаўся з Канадай.”

сарогаў і Макс Сіры). Наватвор вельмі весела пачынаўся, творча перспектывна, і я здзіўіўся, калі Міхей з Максам ад яго адмовіліся. Напэўна, таму, што Сіры ўжо тады бачыў свой шлях як кліпмейкер і стваральнік вялікага кіно, якое ён цяпер і здымае, а Насарогаў абраў сольную кар’еру. Быў яшчэ цікавы праект — стварыць за мяжой, а менавіта ў Арабскіх Эміратах, радыёканал для былых савецкіх і постсавецкіх краін. Мы нават тое-сёе падрыхтавалі, але абяцаных інвестыцый не дачакаліся. А за гэты час у Эміраты прыйшлі буйныя расійскія станцыі. Цяпер я цябе здзіўлю. Гатовы? Мне хочацца зрабіць вельмі просты па канструкцыі і ў выкарыстанні трыцыкл. Магу хоць зараз акрэсліць у падрабязнасцях, як ён будзе выглядаць, яго схему. Я нават звяртаўся да спецыялістаў, яны падказалі пару крокаў. Але... пакуль ногі не ідуць ды галава іншым занятая.

— Ты ж і на радыё працаваў, і на тэлебачанні.

— На радыё — пазаштатнікам: вёў некалькі музycznych праграм на сталічных радыёстанцыях, быў аўтарам некаторых з іх. А на БТ працаваў два гады: у 1998 — 1999-м рэдактарам навукова-папулярных пра-

■ Даведка

Максім ІВАШЫН, 47 гадоў. Нарадзіўся ў Мінску. У 1992 годзе скончыў гістарычны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага (цяпер Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка). Працаваў карэспандэнтам у газетах “Знамя юности”, “Вечерний Минск”, “Ва-Банк”, друкаваўся ў іншых выданнях. Здымаўся ў эпизодычных ролях у кіно. Адзінаццаць гадоў быў клавішнікам гурта “Нейро дюбель”, запісаў два сольныя альбомы. У цяперашні час — эксперт па камунікацыях.

чога не будзе, акрамя як пісаць прэс-рэлізы. Ніякіх кар’ерных і матэрыяльных перспектыв наперадзе! Праз невялікі час я развітаўся з Канадай.

— Але “пад кляновым лістом” расквітнела чарговая твая іпастась. Я маю на ўвазе акцёрства.

— Так, ёсць што прыгадаць. У прыватнасці, трапіў у серыял “Знайсіці загінулых”. Гэта так званая псеўдадакументалістыка, відэаверсія работы ваенных археолагаў, якую здымалі сумесна каналы Discovery і ВВС. Я там граў нямецкага салдата часоў Першай сусветнай вайны. На жаль, у Беларусі здымаюся мала: моцна ўзрастае канцэнтрацыя сярод акцёраў на эпизодычных ролях. З іншага боку, мы камандай агучылі на беларускай мове некалькі імпартажных фільмаў і мультыкаў.

Трыцыкл пілігрыма Івашына

Некалі вядомы журналіст і былы музыкант папулярнага гурта ў пошуках новых захапленняў

Выступ “Нейро дюбель” у сталічным парку імя Максіма Горкага (сярэдзіна 1990-х). Злева направа: Максім Паравога, Аляксандр Куліковіч і Максім Івашын.

гітарыста Максіма Паравога, які шмат гадоў жыў у расійскай сталіцы. — А.К.). Дамовіцца “дзюбелі” паміж сабой (трэба гэта ім — не трэба, позна — не позна), рызыкнуць — значыць, будзе зроблена яшчэ адна спроба ў прасоўванні калектыву на небеларускі рынак альтэрнатыўнай музыкі.

— Трэці сольны альбом у цябе выйдзе, матэрыял збіраецца на яго?

— Думкі на гэты конт ёсць, але ці дойдзе справа да запісу і рэлізу — хоць бы інтэрнэтаўскага, пакуль казаць занадта рана. Абы што выпускаць не хочацца. Вырашу, што ёсць у гэтым сэнс, тады шчыльна і займуся.

Але тое, што музыкай буду займацца — у якім-небудзь выглядзе — адназначна.

— А ў журналістыцы няма жадання вярнуцца, у друкаваную?

— Яна мяне зусім перастала цікавіць. І справа нават не ў тым, што экран перамагае паперу, і таму мне не хочацца быць у лагеры тых, хто праіграе. Мне стала нецкавая любая журналістыка — і друкаваная, і “сеткавая”. Там і там ёсць доброе, прафесійнае, і ёсць дрэннае, і якасцю жудаснае. Справа простая — я “аб’еўся” і той, і іншай, і трэцяй, і чавёртай. Замест журналістыкі рэдагую кнігі беларускіх аўтараў. Па жанры гэта нешта кшталту фэнтэзі.

— Няўжо ёсць хоць нешта, чым ты яшчэ не займаўся?!

— Адкажу так: я адкрыты для прапанов!

НЕБЯССПРЭЧНЫ КРЭАТЫЎШЧЫК

— Цяпер шмат кажуць і спрачаюцца аб школьным навучанні. У цябе, як у педагога па адукацыі, ёсць меркаванне на гэты конт?

— Мы з маёй сяброўкай Кацяй някалькі гадоў размаўлялі. Канкрэтна пра тое, як трэба выкладаць у школе і родную гісторыю, і гісторыю наогул. Грамадства сёння можа ацэньваць яе так, а заўтра — у сувязі з новымі абставінамі — па-іншаму. І прыйшлі да высновы: трэба арыентавацца на ўзростаўны псіхалогію. У шэсць гадоў дзіця ўжо здольнае да маніпуляцыі, але працягвае ўбіраць інфармацыю звонку. І да дасягнення пубертатнага ўзросту дзецям не варта навіязваць якія-небудзь жорсткія канстатацыі, параджымы. Лепш знаёмім іх з разнастай-

насю поглядаў на нейкую тэму, прапаноўваць ім саміх вызначыцца, што яны лічаць правільным, а што не, што сапраўдным, а што скажоным. А вось калі дзіця ператворыцца ў падлетка, можна з ім пагаварыць і “па гамбургскім рахунку”: маўляў, выкладай, што ў цябе ў галаве, давай апераваць фактамі, давай спрачацца, давай знаходзіць агульную мову. Не ведаю, праўда, ці можна назваць такі падыход выкладаннем.

— Што думаеш пра сённяшняю беларускую культуру?

— Мне цікава тое, што адбываецца ў галіне аўтэнтчных пошукаў — у першую чаргу, вядома, у музыцы. Што яшчэ адкапаў Алег Хаменка, куды ідзе далей канстатацыі, параджымы. Лепш знаёмім іх з разнастай-

ЖЫВЫЯ СВЕДКІ

Работа з успамінамі жывых сведак вельмі важная для даследавання такіх цяжкіх тэм, як вайна і Халакост. Таму ў пошуках новых падходаў да вывучэння гісторыі Беларусі даследчыкі прыйшлі да высновы, што істотныя не толькі класічныя крыніцы. Часам наадварот больш важнымі могуць стаць этнаграфічныя, сацыялагічныя ці вуснагістарычныя дадзеныя. Як адзначыў з гэтай нагоды вядомы беларускі гісторык Аляксандр Смалянчук, грунтуючыся на памяці непасрэдных удзельнікаў падзей, вусная гісторыя дапамагае сканструяваць новае бачанне мінулага альбо мадыфікаваць тую версію, якая абаяраецца на пісьмовыя крыніцы.

Аналіз сведчанняў непасрэдных выдавочцаў падзей дазваляе сённяшнім навукоўцам зрабіць важныя высновы. У прыватнасці, цяпер мы дакладна ведаем, што большая частка мінскіх яўрэяў, а таксама ўцекачоў з Польшчы і не так даўно далучаных земляў Заходняй Беларусі, засталася ў акупаваным нацыстамі горадзе. Хтосьці па адным ім вядомых прычынах нават і не спрабаваў падацца ў эвакуацыю, а хтосьці выправіўся ў шлях занадта позна і вымушаны быў вярнуцца, адрэзаны ад падкантрольнай саветскай уладзе тэрыторыі імклівым наступам нямецкіх авангардаў.

Кіраўніца экспедыцыі, рэфэрэнт і каардынатар адукацыйных праграм Мінскага Міжнароднага адукацыйнага цэнтра (пры якім і дзейнічае Гістарычная майстэрня) Ірына Кашталяна апавядае, што хітрасплечанасць гістарычных працэсаў і чалавечых лёсаў у нашым культурным грамадстве часам проста ўражае. Нехта з жыхароў горада рызыкаваў жыццём, каб дапамагчы яўрэям, а нехта — карыстаўся чужым горам для ўзбагачэння, хай і за кошт былых суседзяў. “Паліцаі і немцы заходзілі на тэрыторыю гета, хадзілі па дамах, равалалі, гвалтавалі, — распавёў адзін з інтэрв’юнтаў. — Асабліва паліцаі былі злыя. Яны лічылі, што ў яўрэяў ва ўсіх было золата, а золата ж не было, а яны прыходзілі і ўсё адбіралі, заўжды глядзелі, што ў шуфлячках, у рэчах...”

Адна з самых сумных дат у драматычнай гісторыі нашай сталіцы прыпадае аkurat на гэтую суботу, 3 21 па 23 кастрычніка 1943 года было канчаткова ліквідавана Мінскае гета — другое па велічыні пасля Львоўскага на тэрыторыі Савецкага Саюза. На невялікі лапук у раёне вуліц Ракаўскай, Нямігі і Юбілейнай плошчы, абгароджаны калючым дротам, нацысты сагналі больш за сто тысяч вырваных на смерць яўрэяў з Беларусі і заходніх краін.

Жывых сведкаў ваеннага жыцця Мінска засталася ўжо вельмі мала, таму трэба спяшацца сабраць апошнія сведкі выдавочцаў катастрофы — большасць з якіх былі тады яшчэ малымі дзецьмі. Улетку Гістарычнай майстэрняй імя Леаніда Левіна разам з Беларускамі архівам вуснай гісторыі праведзена экспедыцыя па тэме Мінскага гета. Агулам было зроблена 46 інтэрв’ю, запісана 120 гадзін размоў, у калекцыю патрапіла больш за 500 фотаздымкаў. Дагэтуль настолькі грунтоўна ніхто не збіраў успаміны сведак тых падзей. Цяпер навукоўцы аналізуюцьназапашаны матэрыял.

Генадзь ВОХІН

Гета вачыма дзяцей

46 інтэрв’ю далі сведкі жыцця ў Мінскае гета.

ТАКОЕ НЕ ЗАБЫВАЮЦЬ

Гісторыю барацьбы падпольшчыкаў і партызанаў, з аднаго боку, і тых, хто супрацоўнічаў з акупацыйнымі ўладамі, з другога, немагчыма ўявіць без гісторыі Мінскага гета. Без гісторыі месца, дзе знаходзіўся падпольны штаб, выдаваліся ўлеткі, адкуль масава сыходзілі ў партызаны.

Але што пра гэта могуць памятаць і што могуць распавесці тыя, хто падчас вайны былі яшчэ малымі дзецьмі? Наколькі іх успаміны пра Халакост, пра жыццё ў гета з’яўляюцца “адэкватнымі” і “сапраўднымі”?

— Пачнём з таго, што гэта успаміны людзей, якія пражылі вялікае жыццё, — кажа Ірына Кашта-

ляна. — Шмат каму з іх ужо далёка за восемдзесят. Тое, што яны распавядаюць пра сваё жыццё пасля дараслення, этапу “другаснай сацыялізацыі”, які адбываецца ў 14 гадоў, можа быць выкарыстаным даследчыкамі ў поўнай меры. Што ж тычыцца памяці перыяду вайны, калі інтэрв’юэнт яшчэ не дасягнуў гэтага ўзросту, то і тут можна шукаць урыўкі, якія сведчаць пра асаблівае ўспрыняцця трагедыі дзецьмі. Пра іх траўмы з-за страты блізкіх або ўласнай стратэгіі выжывання.

Падчас экспедыцыі яе удзельнікі прыйшлі да адной кабеты ўжо даволі сталага веку. Каб не ведалі яе “анкетных дадзень”, ніколі і не паверылі б, што яна — 1934 года

у іх быў зусім іншы. Таму вышукваць дакладныя гістарычныя факты бывае складана — і не заўсёды трэба. Аднак пры гэтым экспедыцыя паказала, што часам аповеды ўтрымліваюць унікальную інфармацыю. Інтэрв’юэнткі казалі не толькі пра ўнікальныя стратэгіі выжывання, але і пра “месцы” ў горадзе, дзе гэта было магчымым для чалавека з яўрэйскімі каранямі.

Праз успаміны чырвонай ніткай праходзіць тэма голаду і смерці, надзеі і вяртання. “За гады акупацыі ў Мінску было недзе дзесяць праграмаў — немцы арганізавалі праграмы, напады на яўрэяў, — апавядае адзін з інтэрв’юнтаў. — Праграмы былі не кожны дзень, і яўрэй хадзілі на работу — іх прымушвалі фашысты працаваць на іх. Мама рабіла на фабрыцы Тэльмана, і калі яна сыходзіла з працы, беларусы давалі ёй з сабой ежу, каб мы не галадалі... А мой старэйшы брат займаўся падпольнай работай”.

Гісторыя Мінскага гета — гэта не толькі трагедыя, але і прыклад гераічнага змагання за жыццё і свабоду. Больш за сто тысяч яго насельнікаў не былі пакарлівай масай, якая моўчкі ішла на смерць. Усе яны хацелі жыць. Адзін з кіраўнікоў мінскага падполля

Гірт Смольяр у сваёй кнізе “3 Мінскага гета”, выдзенай яшчэ ў 1946 годзе, пісаў пра масавыя ўцёкі яўрэяў да партызанаў: “Чым больш людзей сыходзіла з гета ў лес, тым мацнейшым было імкненне тых, хто застаўся, як мага хутчэй трапіць у партызанскі атрад”.

Пры прыёме ў атрады часам ставілася умова не толькі прысці са сваёй зброяй, але і быць прыдатным да актыўнай баявой дзейнасці. Небаяздольныя “адзінкі” — жанчыны, старыя, дзеці — ішлі ў гэтак званыя сямейныя яўрэйскія атрады — Шалом Зорына, Тэўе Бельскага, Ізраэля Лапідуса... Як сведчаць матэрыялы экспедыцыі, шмат хто з апягнутых выжыў толькі таму, што трапіў у такі атрад.

— Пры даследаванні гісторыі Мінскага гета ў нашай экспедыцыі, — адзначае Ірына, — нам была важна фіксацыя кожнага асобнага жыццёвага выпадка. Нават калі ён і пярэчыў агульным тэндэнцыям у апісанні тэмы. У гэтым сутнасць якаснага, а не колькаснага падыходу, калі нават на падставе аднаго інтэрв’ю са сведкам праз рознабаковы аналіз можна шукаць пэўныя адказы на няпростае пытанне, якія не адлюстраваныя ў традыцыйных дакументах.

ДАГРУКАЦА ДА КОЖНАГА

Будынак, у якім месціцца Гістарычная майстэрня, знаходзіцца на тэрыторыі былога Мінскага гета. У гады вайны ў ім былі “маліны”, дзе падчас пагромаў хаваліся яўрэі. Пра гэты дом таксама ўзгадваў сведкі, якіх апытвалі падчас экспедыцыі. Сабраныя дадзеныя дапамогуць узнавіць імёны людзей, якія жылі тут і ў суседніх дамах.

Самі матэрыялы даследавання ўжо размешчаны на сайце Беларускага архіва вуснай гісторыі, даследчыкі і іншыя зацікаўленыя могуць працаваць з імі. Як адзначае Ірына Кашталяна, па выніках ліпенскай экспедыцыі ў Гістарычнай майстэрні рыхтуюцца і адукацыйныя праграмы, прысвечаныя тым трагічным падзеям. Іх у далейшым можна будзе выкарыстоўваць у навукальным працэсе, каб вучні здолелі па-іншаму паглядзець на гістарычныя падзеі.

На думку Ірыны Кашталяна, менавіта вусная гісторыя з’яўляецца найлепшым спосабам дагрукі да юнага пакалення — яна робіць падзеі мінулага бліжэйшымі для сучаснікаў. Аповед малагалоўных сведак куды больш зразумелы сучасным дзецям за мову афіцыйных дакументаў. Выкарыстанне назапашанага падчас экспедыцыі матэрыялу на ўроках гісторыі дазваляе перакідаць “масток” паміж сённяшнім жыццём і далёкай мінуўшчынай. Сухія факты іспраўняюць моладзь не надта цікавяць.

Вусная гісторыя больш атрактываная і ілюстраваная, яна даносіць на даступным узроўні інфармацыю пра падзеі мінулага — у тым ліку, і такія складаныя, як Халакост. Успрымаючы іх праз аповеды канкрэтных сведак, сучаснікі могуць зразумець і вызначыць сваё стаўленне і да мінулага, і да будучыні.

Фота з архіва экспедыцыі

Алена Самойленка-Машкаўцова.

Акім Шаўчэнка.

АКАДЭМІСТЫ СУПРАЦЬ АГІТПРОУ

У 1919 годзе ў Гомелі адкрылася прафесійная мастацкая школа-студыя імя Міхаіла Урубеля, якая пачала стартваць пляцоўкай для многіх жывапісцаў і графікаў. Самым вядомым з іх стаў Георгій Ніскі — лаўрэат розных дзяржаўных прэмій, народны мастак РСФСР. Але калі прасачыць лёсы яго аднакашнікі па студыі, выявіцца, што многім з іх удалося пражыць цікавае творчае жыццё, займаючыся ўлюбленай справай і дасягаючы ў ёй пэўных вышын.

На адзінай вядомай нам групавой фатаграфіі студыйцаў побач з юнаком у белай вопратцы і фуражцы са значком — Жорам Ніскім — знаходзіцца гарэйна нашай гісторыі. Нельга не адзначыць сціплую вытанчанасць і прыгажосць юнай паненкі — Леначкі Самойленка, дачкі павятовага лекара з Рэчыцы. Дарэчы, тая высёлая круглаварая дзяўчына ў верхнім шэрагу, што кахаліва ўсміхаецца з пад капылюшка-клош, дэманструючы белыя зубкі — гэта Людачка, дачка архітэктара Станіслава Шабунёўскага, які, па сутнасці, стварыў аблічча цэнтра Гомеля. Пра тое, як склаўся яе творчы лёс, нам, на жаль, нічога не вядома. Хочацца верыць, ён быў шчаслівейшы за кон бацькі, які згінуў у ГУЛАГу.

Гледзячы на спакойныя, усмешлівыя твары маладых людзей, ніколі не згадаецца, у які час зроблены той здымак. Між тым, зусім нядаўна было адменена ваеннае становішча, у Гомелі, як і паўсюль у краіне Советаў, адбывалася гіганцкая ломка старых асноў і традыцый... Людзі змагаліся з разрухай, голадам, недахопам самага надзённага. І раптам пасярод паўсюднага хаосу пачынае стваралася ядро высокай — найвышэйшай — культуры! Няздзіна, чаму навукоўцы сёння называюць студыю-школу імя М.А. Урубеля сапраўдным гомельскім феноменам.

Складаная і мудрагелістая перапліценні чалавечых лёсаў і стыхійных абставін на світанку савецкай

Цяпер на нашым сайце прадстаўлена творчасць такіх мастакоў, як Алена Самойленка-Машкаўцова і Акім Шаўчэнка. Пагадзіцеся, імёны сёння мала каму вядомыя. Аднак знаёмства з гэтымі постацамі дае магчымасць не толькі акунцаць у мінулае ды адчуць “сціплае абаянне” акадэмічнага трыццёўнага мастацтва, але і прыадкрыць прызабытыя старонкі творчага жыцця Гомеля без малага стогадовага даўніны. Бо мала хто чуў, што і ў нас быў свой аналаг знакамітага віцебскага Мастацка-практычнага інстытута. Праўда, зусім іншай эстэтычнай скіраванасці — класічнай.

Алена Самойленка-Машкаўцова. "Хлебное поле".

Акім Шаўчэнка. "Кветкі".

Аскепкі гомельскага феномену

Музей Гомельскага палацава-паркавага ансамбля засвоіў не надта звыклы пакуль для Беларусі фармат віртуальнай выставы

Вучні і настаўнікі мастацкай школы-студыі імя Міхаіла Урубеля.

эпохі спрыялі незвычайнаму росквіту культуры ў Гомелі — што, зрэшты, стала тэндэнцыяй таго часу. Па розных прычынах у горадзе апынулася цэлая пляяда прафесійных мастакоў, за плячыма якіх былі Пецярбургская, Пражская, Парыжская, Венская акадэміі, Кіеўская, Віленская, Пензенская мастацкія вучэльні. Аб'яднаўшыся на базе новай установы адукацыі — студыі-школы — яны сумесна выпрацавалі вучэбную праграму і прыступілі да яе рэалізацыі.

Аднак час тут жа ўнёс у яе свае карэктывы. У рабоце ўсіх дзяржаўных орга-

наў выяўленчага мастацтва асноўнае месца было адведзена агітпроу, і студыя-школа імя Міхаіла Урубеля не стала выключэннем. Гэтая акалічнасць паспрыяла павелічэнню колькасці прыхільнікаў мастацтва “белага і чорнага”. Менавіта дзякуючы агітпроу сталі вядомымі імёны графікаў Аляксандра Быхаўскага, Якава Целішэўскага, Арона Гефгэра, Яўхіма Смехава. Але сярод навучэнцаў студыі былі і тыя, хто насуперак ціску агітшайнага мастацтва імкнуўся спасцігнуць акадэмічныя традыцыі: Георгій Ніскі, Акім Шаўчэнка, Алена Самойленка.

МАЛЯВАЦЬ “ЯК НА ФАТАГРАФІІ”

Студыя імя Урубеля праіснавала нядоўга — ужо ў 1921 годзе была распушчана. Але пра якуюсь адукацыю, якую атрымалі самародкі з Гомельшчыны, сведчыць хаця і не факт: большасць з іх здолела вытрымаць конкурс у Вышэйшы мастацка-тэхнічны мастэрыі — ВХУТЕМАС! Усходзілі, закладзеныя правільным падыходам і дабравольным творчым асяродкам Гомеля, пасляходам развіліся ўжо ў Маскве. Кожны атрымаў сваё: прыроджаныя жывапісцы ўдасканаліся ў жывапісе, а малявалышчыкі — у графіцы.

У ліку іншых студыйцаў, у 1921 годзе прыступілі да вучобы ў Маскве і Алена Самойленка. Але, перахварэўшы на шячкую форму тифу ў 1922 годзе, яна чамусьці прыняла рашэнне пакінуць мастацка-тэхнічны мастэрыі і перайсці ў студыю вядомага рускага мастака Ільі Машкова, дзе і засталася на чатыры гады. Па заканчэнні вучобы пасляхова пачала самастойную кар’еру і ў 1933 годзе стала членам “Всесоюзнага вучэбна-навуковага саюза мастакоў СССР”. Пасля замужжа ўзяла другое прозвішча — Машкаўцова. Пражыла яна доўгае жыццё — з 1898 па 1988 гады, неаднаразова была сведкай змены эпох.

Жывапіс стаў яе пакліканнем, але асноўным родам дзейнасці — стварэнне мастацкіх пано, якія ўпрыгожвалі павільёны ВДНГ (распісвала сумесна з выбітным рускім мастаком-анімістам Васілём Ватагіным), станцыі маскоўскага метрапалітэна, музей антрапалогіі пры МДУ і гэтак далей. Захаваўся нават запіс аб выкананні “мармуровага мазічнага стала па ўласным эскізе”. Зразумела ж, сур’ёзныя заказы сведчылі пра высокі прафесіяналізм Алены Дзмітрыеўны. Яна была вельмі запатрабаваная ў перадаваную і пасляваенную эпохі, калі віталася ўменне маляваць “як на фатаграфіі”, без “залішняга” суб’ектызму.

Зрэшты, не забывалася мастацка і на ўласную творчасць. У музеі палаца Румянцавых і Паскевічаў захоўваецца эцюды, накіды, пейзажы і нацюрморты, зробленыя Аленай Дзмітрыеўнай з натуры палчас пазядак па краіне і пераладзены ў дар гамільчанам. Таму ў нас сёння ёсць “віртуальная” магчымасць палубавацца сціплым і немудрагелістым, але пры гэтым вышэйшым мастацтвам Самойленка-Машкаўцовай, выкананым на самым высокім узроўні.

ШТО ПЕРАШКОДЗІЛА СЛАВЕ?

Гамільчанін Акім Міхайлавіч Шаўчэнка апроч студыі імя Міхаіла Урубеля і ВХУТЕМАСа правучыўся некалькі гадоў і ў прэстыжным Ленінградскім інстытуце пралетарскага выяўленчага мастацтва (цяпер інстытут імя І.Я. Рэпіна). Сярод выкладчыкаў там былі Сяргей Герасімаў, Дзмітрый Карлоўскі, Аляксандр Дрэвін. Шкада, не ведаем, хто з гэтай імянітай пляяды больш за ўсё паўплываў на самога Шаўчэнка.

Пра паступленне ў інстытут пасля войска Акім Міхайлавіч распавядаў так: “Узвіе сабе велізарную залу, у якой размясцілася каля 400 мастакоў-пачаткоўцаў. Мае налізе на паступленне пахнінулася, бо сюды прыйшлі людзі з вялікім творчым досведам. І ўзвіе маё здзіўленне, калі ў ліку прынятых апынуўся я, а не тыя “майстры”!”

Глыбокія веды і ўменні Шаўчэнка падмацоўваліся штодзённымі практыкаваннямі з фарбамі і палітрай. У прыватнасці, пра гэта сведчыць велізарная колькасць эцюдаў, выкананых алеем на картоне, кам памерам з папшовае канверт. Літаральна сёлета яны папоўнілі фонды музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. У іх старанна выконваюцца законы традыцыйнага жывапісу. Хай яны адносяцца ўжо да паваеннага часу, але ўсё адно сведчаць аб велізарнай працавітасці мастака і шматгадовай штодзённай звычцы няспынна ўдасканаліцца. Зразумела, не толькі сотні эцюдаў складалі творчы багаж Акіма Міхайлавіча — ім створаны і шэраг выразных партрэтаў, напісаных з тых людзей, якія былі з ім побач, а таксама твораў на тэму вайны і калгасных працоўных будняў. З часам Акім Шаўчэнка і сам стаў выкладаць моладзі асновы выяўленчага мастацтва. Пры гэтым, ён заўсёды імкнуўся ўдзельнічаць у выставах. У 1940 годзе ўступіў у шэрагі Саюза мастакоў.

Вайна на час перапыніла творчую кар’еру. Акім Шаўчэнка быў мабілізаваны, служыў стралком-аўтаматчыкам у пяхотнай вайскавай частцы, трапіў у палон, але здолеў уцячы. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі.

Затым ізноў была выкладчыцкая дзейнасць — ужо ў Мінску, у вучэльні імя Аляксандра Глебава і ў тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе мелі гонар выкладаць толькі абраўны майстры. Што характэрна, адной з вучаніц Шаўчэнка стала выбітная гомельская мастацка-акварэлістка Марыя Ягорва. Але пра гэты перыяд нам вядома мала. Ды і наогул — прызнання пры жыцці выбітны каларыст так і не дачакаўся. Яго работы не былі запатрабаваныя музеямі і выставамі — хаця і самі па сабе, без гучных фраз сведчаць пра талент і працавітасць Шаўчэнка.

Што ж перашкодзіла прыйсці заслужанай славе і пашане? Магчыма, бязмежна сціпласць гэтага добрага і мудрага чалавека, якая чытаецца нават у яго поглядах на старым фота. Магчыма, існавалі і нейкія “падвоўныя камяні”. Час сыходзіць, не пакідаючы ў аналах гісторыі дакладных звестак пра лёс нашых выбітных землякоў. Хаця так хочацца ведаць пра іх усё!

Прабеглі гады, скончылася ХХ стагоддзе, змянілася нямаля пакаленняў, але святыло далёкай зоркі гомельскага феномену, спароджанага Кастрычніцкай рэвалюцыяй — студыі-школы імя Міхаіла Урубеля — будзе яшчэ доўга ззяць з бездані тых гадоў. Эстафета гісторыі павінна працягвацца.

Алена КАЛУГІНА,
навуковы супрацоўнік
мастацкага аддзела
Гомельскага палаца-паркавага ансамбля

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы: ■ Выстава "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — да 3 снежня. ■ Выстава "Эрнст Барлах — Кета Кольвіц. Пераадоўваючы існаванне" — да 3 снежня. ■ Юбілейная выстава "Ленін 117", прымаркаваная да 100-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — з 25 кастрычніка да 12 снежня. ■ Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня. ■ Выстава "Магія старых фатаграфій".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянная экспазіцыя: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "І паланэз пачаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІНЦЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі: ■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытнае Беларусі". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.". ■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх. ■ Аўтарскі праект Ахрэма Белавровіча VKL3D. ■ Акцыя "Воляне п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. Выставы: ■ Выстава да 135-годдзя з дня нараджэння фотамастака Льва Дашкевіча і Янкі Купалы

"Беларусі прысвячаецца..." — да 29 кастрычніка. ■ Выстава "Моднае стагоддзе" (гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васілева) — да 10 студзеня 2018-га. ■ Выстава "Так! Гэта Мінск" фотаклуба "Мінск" — у Галерэі музея.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымаркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея). ■ Экспазіцыяны праект "Мінск 1917", прысвечаны гісторыі горада ў рэвалюцыйны 1917 год — з 23 кастрычніка да 14 студзеня 2018-га. ■ Выстава "Імяны Рэвалюцыі" — да 29 кастрычніка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь". ■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішэн".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі: ■ "Геалогія і палеанталогія". ■ "Сезонныя змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл". ■ "Выстава насаскомаедных раслін". ■ Выстава работ навучэнцаў гімназіі № 75 імя П.Масленікава "Мой родны кут..." — да 31 кастрычніка. ■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянная экспазіцыя: ■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях". ■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.". ■ "Беларуская музычная культура XX ст.". ■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСМІЛЬНІХ КРОПКАХ МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" КІЁСКИ "БЕЛСАЮЗДРУК" ● Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". ● Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". ● Праспект Незалежнасці, 44. ● Вуліца Валадарскага, 16.

■ Выстава "Масонскія знакі" — да 10 кастрычніка.

ГАСЦЁўНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіпенская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Я вам чаюючы свет адкрыю..." — да 22 кастрычніка. ■ Тэматычныя экскурсіі і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й. ■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сявядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Літоўская прэс-фатаграфія. 15 гадоў" — да 22 кастрычніка.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нндз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазіцыя. Сектар экскурыйнай і інфармацыйнай дзейнасці ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдыёнчыі ў вайтал"

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Міжнародная выстава "Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 21 кастрычніка. ■ Выстава мастацкай суполкі "Таварыства перасоўных мастацтваў выстаў. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)" — да 16 лістапада. ■ Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзвюх скрынь" —

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва". ■ Персанальная выстава жывапісу, графікі і керамікі Аляціны Масіенка "Сузіранне" — да 5 лістапада.

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 21 — "Бурацкіна.ВУ" (міюзкл для дзяцей і дарослых у 2-х дзяха) А.Рыбнікева. Пачатак аб 11-й. ■ 21 — "Шалом Алейхем! Мір вам, людзі!" (міюзкл у 2-х дзяха) А.Хадоскі. Пачатак а 18-й. ■ 22 — "Прыгоды Кая і Герды" (міюзкл для дзяцей і дарослых у 2-х дзяха) Г.Шайдулавай. Пачатак аб 11-й. ■ 22 — "Жанікі" (аперэта ў 2-х дзяха) І.Дунаеўскага. Прэм'ера. ■ 24 — "Мэры Поліне" (шоу-міюзкл у 2-х дзяха) М.Дунаеўскага. ■ 25 — "Аднойчы ў Чыкага" (музычнае рэвію ў 2-х дзяха) Дж.Стэйна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш. ■ 26 — "Шклянкі вады" (міюзкл у 2-х дзяха) У. Кандрусевіча.

кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа. ■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі. ■ Тэатрызавааныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак. ■ Музейныя майстар-класы і заняткі. ■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час". ■ Пешая экскурсія "Мясцамі Коласа ў Мінску". ■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песнера". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі). ■ Вшншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шлях" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", лагарафічных тэатрам. ■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі". ■ Выставачны праект-мемарыяль "Странчаныя абліччы" — да 2 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва". ■ Персанальная выстава жывапісу, графікі і керамікі Аляціны Масіенка "Сузіранне" — да 5 лістапада.

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 25 — "Мабыць?" (спектакль-даследаванне) А.Марчанкі. ■ 26 — "Тры Жыццзі" А.Курэйчыка. ■ 27 — "Пелікан" (ода злячыннай жарсці) А.Стрыднёвскага. ■ 28 — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й. ■ 28 — "Верная жонка" (любоўная гісторыя ў 2-х дзяха па матывах п'есы С.Мазма). Пачатак а 18-й.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Гарнараву грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. ■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт". ■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сунтра з майстрам". ■ Рэтрспектыўная выстава "Сінтэз у архітэктуры" — да 29 кастрычніка. ■ Выстава твораў эстонскай і беларускіх мастакоў "Увесь свет — Тэатр" — да 12 лістапада.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава тэкстыльных кампазіцый "Разам з Мінскам" — да 26 лістапада.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані • вазок; калыска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.). ■ Виртуальная гульні "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЁўНА "ВЫСОКАЕ М СТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Беларуска-эстонскі праект "Выстава 5" — да 29 кастрычніка.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ "Музей крыміналістыкі".

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЭКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 21 — "Прынцэса і Свінапас" Х.-К. Андэрсана. ■ 22 — "Бука" М.Супоніна. Пачатак спектакляў — аб 11-й. ■ 28 — "Восенская містэрыя: подых Сярэднявечча" (шкатава праграма і спектакль "Скрыпка дрыгвы й верасовых пуцэзаў"). Пачатак а 19-й.

■ Выстава "Гомель і гамельчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала). ■ Выстава "Бітва маторай" (хол музея).

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянная экспазіцыя: ■ "Прырода Лідчыны". ■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы: ■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра". ■ "Вядзьмачка мы ад Гедыміна...". ■ Мемарыяльны пакой Валіянтца Таўлая. ■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х". ■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі". ■ Выстава "Надзейны шчыт краіны". ■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". ■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

ІЎЁўСКИ НАЦЫЯНАЛЬНЫ КУЛЬТУР г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2 68 96.

■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары"). ■ Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна". ■ Выстава "Гэты дзівосны школьны свет" (з уласнай калекцыі Івана Буіко). ■ Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". ■ Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка". ■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". ■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава "3 творчасцю ў жыцці" — да 31 кастрычніка.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

■ Выстава-продаж сучаснага мастацтва "Восенскі салон з Белгазпрамбанкам-2017" — да 6 лістапада.

УВАГА! ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Пярэжыскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 21 — "Мадам Батэрфлі" (опера ў 3-х дзяха) Дж.Пучыні. ■ 22 — "Каханне і Смерць" (балет у 2-х дзяха) П.Большаўа аглы. Пачатак а 18-й. ■ 22 — "Самая патаемнае аб каханні" (песні з савецкіх кінафільмаў). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30. ■ 24 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзяха) Ж.Бізе. ■ 25 — "Санеты" П.Уорлака і Р.Воан-Уільямса. "Маленькая смерць"; "Шэсць танцаў" В.А. Моцарта (балеты ў адной дзэй). ■ 26 — "Пяццы" (опера ў 2-х дзяха) Р.Леанкавала. ■ 27, 28 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзяха) П.Чайкоўскага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 21 — "Бурацкіна.ВУ" (міюзкл для дзяцей і дарослых у 2-х дзяха) А.Рыбнікева. Пачатак аб 11-й. ■ 21 — "Шалом Алейхем! Мір вам, людзі!" (міюзкл у 2-х дзяха) А.Хадоскі. Пачатак а 18-й. ■ 22 — "Прыгоды Кая і Герды" (міюзкл для дзяцей і дарослых у 2-х дзяха) Г.Шайдулавай. Пачатак аб 11-й. ■ 22 — "Жанікі" (аперэта ў 2-х дзяха) І.Дунаеўскага. Прэм'ера. ■ 24 — "Мэры Поліне" (шоу-міюзкл у 2-х дзяха) М.Дунаеўскага. ■ 25 — "Аднойчы ў Чыкага" (музычнае рэвію ў 2-х дзяха) Дж.Стэйна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш. ■ 26 — "Шклянкі вады" (міюзкл у 2-х дзяха) У. Кандрусевіча.

Гастролі Смаленскага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя А.С.Грыбаедава.

■ 27 — "Бачыць тэрба душой" (амаль смешная гісторыя) Л.Агулянскага. ■ 28 — "Кот у ботах" (музычная казка ў 2-х дзяха) М.Шувалова. Пачатак аб 11-й. ■ 28 — "Верная жонка" (любоўная гісторыя ў 2-х дзяха па матывах п'есы С.Мазма). Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЭКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

■ 21 — "Раскіданае гняздо" (народная трагедыя) Янкі Купалы. ■ 22 — "Любоў людзей" (трылер) Д.Багаслаўскага. ■ 24 — "Адвечная песня" (фольк-опера) Янкі Купалы.